

Католик

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

1998
6

Клисник

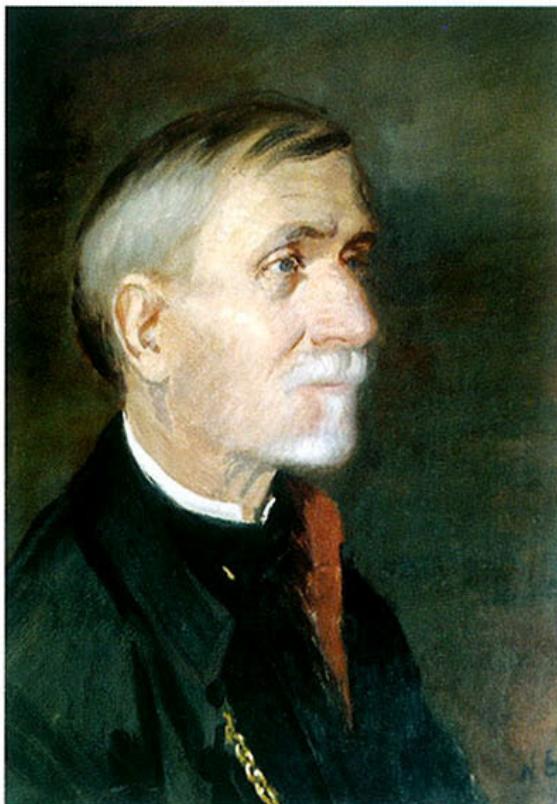
БРОЈ 6
ЗА 1998. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

Сава, епископ шумадијски
ПОДСЕЋАЊЕ НА ЈЕДНО ИСТОРИЈСКО
САБРАЊЕ СРПСКИХ АРХИЈЕРЕЈА У
СРПСКОМ СИОНУ ПРЕ 80 ГОДИНА Стр. 2

Др Драгослав Страњаковић
МИТРОПОЛИТ ЈОСИФ ЦВИЈОВИЋ Стр. 4

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА СМРТИ
ПРОФЕСОРА
ЛАЗАРА МИРКОВИЋА Стр. 35

Портрет професора Лазара Мирковића,
рад протосинђела Никодима (Бркића),
академског сликара, налази се у згради
Богословског факултета Српске цркве у
Београду

Полагање повеље у темеље храма Светог
пророка Илије у Гарашима

ФОТОГРАФИЈЕ

На насловној страни:
Портрет митрополита
скопског Јосифа
(Цвијовића), рад јерођакона
Лукијана (Бибића),
академског сликара, нала
зе у манастиру Никољу
(Овчар Бања)

На претпоследњој страни:
горња фотографија: црквен
дом у Тополи освећен на
Малу Госпојину ове године
доња фотографија:
реновирани парохијски дом
Младеновцу

На последњој страни:
горња фотографија: грчки
митрополит Амвросије и
свештеници Шумадијске
епархије са супругама;
доња фотографија: девојчи
дома „Свети Јован Крститељ“
у румунском граду Стара
Молдава

ДЕМОГРАФСКА СТАТИСТИКА У СРБИЈИ

Према прошлогодишњим подацима Републичког завода за статистику, у централном делу Србије рођено је 60.924 особе. У Војводини су 21.624 рођене, а умрло је 7.528 више. Само на Косову и Метохији постоји позитивни природни прираштај од 37.649 особа. Ако се изузме ова покрајина, на сивој мапи Србије има само двадесетак белих острваца – општина у којима још нема отворене депопулације.

На основу уверења да ће се на нисконаталитетним подручјима централне Србије и Војводине стопа укупног фертилитета и даље смањивати, очекује се да ће, 2020. године, од 5.800.000 становника, колико је централна Србија имала на попису 1991, број смањити на 5.300.000, а у Војводини са 2.000.000 на 1.843.000.

Централна Србија и Војводина ће, у предстојећем периоду, прилично остати. До 2020. године, људи старијих од 60 година биће укупно скоро пола милиона више него данас - 2.500.000. Истовремено ће надпропорционално порасти број старијих од 75 година, којих ће бити око 11 одсто (у целој Србији) за разлику од данашњих три-четири одсто. Број младих (до 19 година) смањиће се за 470.000 у централној Србији и за 164.000 у Војводини.

До 2050. године централна Србија и Војводина изгубиће готово трећину становника у односу на број из последњег пописа, док ће се у Црној Гори број становника смањити за нешто више од 10 одсто. У централној Србији живеће 4,1, у Војводини 1,4 милиона, а у Црној Гори 538.000 становника. На Косову и Метохији становништво ће се и даље увећавати и 2050. године достићи ће 3,64 милиона. Број становника у овој покрајини порашће 4,5 пута у току посматраних сто година, а у односу на 1991, за 86 одсто.

Старење становништва на нисконаталитетним подручјима достићи ће још драматичније разmere. Удео старијих од 60 година биће виши за 30 одсто, а индекс старења порашће за преко 300 одсто.

Према попису из 1996. године, у Југославији се налази преко 646.000 избеглица и других ратом угрожених лица. Међу њима 566.275 особа по међународним критеријумима има статус избеглице. У овој популацији преко 13 одсто има високо или више образовање, али је упркос томе већина незапослена. Судећи према плановима које су изнели у попису, више од 410.000 њих намерава да се трајно настани у Југославији.

Интересантно је и неочекивано да истраживања показују, како само 2,4 одсто Српкиња жели једно дете, 30 одсто двоје, а чак 47 одсто жели троје деце.

Извор – београдска штампа, октобар 1998. године

Подсећање на једно историјско сабрање српских архијереја у Српском Сиону пре осамдесет година

ЈЕДНОДУШНА ВОЉА ЗА УЈЕДИЊЕЊЕМ

Насилним актом султана Мустафе Трећег од 13. септембра 1766, угашена је Пећка патријаршија. Све до наших дана се заступало гледиште да је тада укинута Пећка патријаршија. Султан и његови помагачи нису Српску православну цркву прогласили 1346. године Патријаршијом, јер за то нису били надлежни, а нису је могли ни укинути. Они су је само насиљно угасили и самим тим дошло је до паузе у поглаварству Српске православне цркве све до 1920. Пећка патријаршија је од 1766. до 1920. живела у срцима свих Срба и сви њихови погледи били су упрти у правцу Пећи. Митрополит крушедолски Исаија Ђаковић (1708) сматраће себе митрополитом крушедолским све дотле док се пећки престо не добије, а Срби из Црне Горе гледаће на Пећку патријаршију, у време када у њој није било Патријарха, као на светло сунце које обасјава све српске крајеве.

После разарања организације Пећке патријаршије, 1766, пуноћа Српске православне цркве живеће и даље у јединству и поред тога што је била у стању нејединства и раскомадана по разним државама и разним црквеним јурисдикцијама.

До стварања Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, 1. децембра 1918, Срби су припадали следећим црквеним организацијама: Београдској, Карловачкој и Црногорској митрополији, Српској православној цркви у Босни и Херцеговини, која је била потчињена Цариградској патријаршији, као и Српска православна црква у Старој Србији и двема српским епархијама: Далматинско-истријској и Бококоторско-дубровачкој. Последње две епархије

били су у саставу Буковинско-далматинске митрополије, са седиштем у Бечу, а митрополит је резидирао у Черновцима. Иако су Карловачка митрополија, Српска црква у Босни и Херцеговини и Буковинско-далматинска митрополија биле на територији Аустро-Угарске бечки властодрзци нису желели да ове покрајинске цркве сачињавају једну јединствену православну цркву, јер су мислили да ће на овај начин лакше поунијати православне верне и брже их однародити. Нарочито после доношења Апоњијевог закона.

Већ четрнаестог децембра 1918. године архијереји босанско-херцеговачких епархија: дабро-босански Евгеније Летица (1908-1920), захумско-херцеговачки Петар Зимоњић (1903-1920; од 1920. до 1941. дабробосански - убијен од усташа 1941), бањалучки Василије Поповић (1908-1938) и зворничко-тузлански Иларион Радонић (1910-1922; од 1922. до 1929. епископ вршачки) донели су одлуку да се уједине са Београдском митрополијом с тим, да се од Цариградске патријаршије издејствује канонски отпуст.

Епископ далматинско-истријски Димитрије Бранковић (1913-1920) у и име своје епархије и у име Бококоторско-дубровачке, која је била удова (епископ Владимир умро је 17. фебруара 1917) обратио се Светом архијерејском синоду Карловачке митрополије „ради поновнога примања у крило матере Цркве Митрополије карловачке, камо је тај део Српске православне цркве припадао до 1874. године из чисто политичко-државних разлога, који су сада распадом Аустро-Угарске монархије престали“.¹

Осамнаестог децембра 1918, одржана је у Сремским Карловцима - Српском Сиону - прва конференција српских православних архијереја под председништвом архиепископа београдског и митрополита Краљевине Србије Димитрија. У раду ове конференције узели су учешћа следећи архијереји: пакрачки Мирон, заменик митрополита-патријарха карловачког, дабро-босански Евгеније, бањалучко-бихаћки Василије, зворничко-тузлански Иларион, вршачки Гаврил, темишварски Георгије, будимски Георгије, далматинско-истарски Димитрије и викарни епископ Карловачке митрополије Иларион. Конференцију је, као домаћин, отворио епископ Мирон и после поздрава председничко место предао митрополиту Димитрију.

Већ у почетку рада, епископ Мирон приказује одлуку Светог архијерејског синода Карловачке митрополије број 126/104 од 18/31. децембра 1918. која гласи: „Изриче сједињење своје црквене области са осталим српским црквеним областима у уједињеној држави СХС успостављањем јединства какво је постојало до 1710. године² у српској патријаршији, а које ће се законитим и прописаним од васељенске цркве путем по позваним чинионицима уредити и придржавајући митрополији карловачкој право пристанка код уређивања односа њезина према јединственој цркви и држави“.³

Митрополит дабро-босански Евгеније саопштио је одлуку босанско-херцеговачких архијереја о припајању поменутих митрополија Митрополији Србији, а што је учинио и епископ Мирон

у вези са српским епархијама у Далмацији и Боки Которској.

По саслушању ових изјава митрополит Димитрије изјавио је „у име своје црквене области, да пристаје на уједињење и да ће тој својој изјави прибавити накнадно одлуку свога архијерејског Сабора“.⁴

Поред митрополита Димитрија Свети архијерејски сабор у то време сачињавали су само још двојица архијереја: шабачки Сергије Георгијевић (1905-1919; + 1922) и нишки Доситеј Васић (1913-1932; од 1932. до 1945. митрополит загребачки).

Архијереји су на овој конференцији констатовали да је „једнодушна воља законитих представника српских православних црквених областима за

уједињењем и на основу тога изриче се потреба, да се одмах приступи извршењу тога црквенога уједињења успостављањем Српске Патријаршије, пошто се са пуним поуздањем очекује, да ће и српска црква у Црној Гори пристати на уједињење, која због краткоће времена и тешких прометних прилика није могла бити заступљена на овом збору епископа“.⁵

У току рада ове конференције епископ будимски Георгије (1912-1951) поднео писмену изјаву овог садржаја: „Поводом изрицања сједињења свих српских црквених области у уједињеној држави СХС услед чега су неке црквене области, нарочито делови епархије будимске са епископском катедром у

Будиму остале ван граница уједињене цркве и државе, молим да се црквени одношаји тих делова по позваним факторима уреде, изјављујући жељу, да се одржи јерархијско јединство, какво је пре 1710. г. постојало у пећкој патријаршији“.⁶

Поводом изјаве епископа Георгија донета је одлука да се умоли државна влада да посредује и настоји да се међународним уговорима обезбеди црквено-просветни развитак тих делова.

Архијереји су на овој првој конференцији одлучили да се епископу Илариону (Зеремском) повери израда привремене Уредбе о избору српског патријарха, коме је такође поверио да изради нацрт уре-

Чланови Првог Средишњег архијерејског сабора у Београду, 1920. године: горњи ред слева надесно – епископ нишки Доситеј (Васић), викарни епископ Митрополије карловачке Иларион (Зеремски); доњи ред слева надесно – епископ темишварски Др Георгије (Летић), архиепископ цетињски и митрополит Црне Горе, Брда и Приморја Митрофан (Бан) и митрополит зворничко – тузлански Иларион (Радонић)

даба за Духовну академију и богословије.

Исто тако истакнута је потреба за издавањем званичног и стручног богословског листа, а од краљевске владе затражено је да хитно реши материјално питање парохијског свештенства.

На овом првом заседању установљен је привремени Одбор коме је поверена привремена организација уједињене цркве до њеног коначног уређења. У одбор су ушли: митрополит зворничко-тузлански Иларион, као председник, епископи: темишварски Георгије, нишки Доситеј, далматинско-истарски Димитрије и викарни епископ Иларион.

Касније је овај Одбор преименован у Први средишњи архијерејски сабор⁷ који је ушао архиепископ цетињски и митрополит Црне Горе, Брда и Приморја Митрофан Бан, а изостао је епископ далматинско-истарски Димитрије, који је по својој жељи умировљен. Мандат Средишњег архијерејског сабора трајао је до избора првог

патријарха српског Димитрија, 1920, а након тога отпочео је да ради Свети архијерејски сабор Српске православне цркве у чији састав су ушли сви епархијски архијереји наше Цркве.

После васпостављања Српске патријаршије односно обнове јединства Српске православне цркве (1918-1920) на једној црквеној и државној територији нашле су се, углавном, све српске епархије. Ван државних граница Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца остала су три епархијска центра: Будим, Задар и Темишвар, Скадар са околином, српске православне црквено-школске општине у Бечу, Трсту, Ријеци и Пеју, као и српске православне црквено-школске општине у Америци и Канади.

Редовним и канонским путем повраћене су и епархије којима је од 1766. године управљала Цариградска патријаршија (Велешко-дебарска, Дојранска, Охридска, Битољска, Скопска, Златовско-струмичка и делови Полеанске

епархије), а томосом Васељенске патријаршије признато је васпостављање Српске патријаршије.

Сава, епископ шумадијски

Напомене:

1. Записник конференције српских православних епископа, држане у Сремским Карловцима 18. децембра 1918. године, под председништвом архиепископа београдског и митрополита Краљевине Србије Високопреосвећеног Господина Димитрија, Гласник, службени лист Уједињене Српске православне цркве, Београд 1920, 18.
2. Карловачка митрополија била је за све време свога постојања аутономна област Пећке патријаршије. Аутономију је добила од патријарха пећког Калиника Првог (1693-1710) граматом која је издата у Немету (данас Румунија) 18. маја 1710.
3. Записник конференције српских православних епископа, 18.
4. Исто.
5. Исто.
6. Исто.
7. Уредбу о устројству Средишњег Архијерејског сабора потписао је 28. августа 1919. у име краља Петра Првог, наследник престола Александар, Гласник, службени лист Уједињене Српске православне цркве, Београд 1920, 4-5.

Стодесет година од рођења митрополита скопског Јосифа

ТРЕБА СМЕТИ И СВЕ ЂЕ СЕ ПОСТИЋИ

Митрополит Јосиф рођен је 28. августа / 9. септембра 1878. у селу Дрежнику, срезу златиборском, округу ужицком, у задружној кући деде Вукоја као најстарије дете својих родитеља Крсте и Јелисавке. Очева породица досељена је из старе српске средњевековне државе Рашке – Новопазарског санџака у ужицки крај још у XVIII веку. Преци су му познати као непомирљиви противници Турака и као хајдуци били су са њима стално на ратној нози, због чега су и морали напустити своја стара огњишта. Његов чукундеда Пантелија – Пане био је веома побожан човек „тврд православац“, и велики противник Турака а нарочито потурица. Водио је хајдучке чете, бранећи „сиротињу рају“ како је могао и умео. Приликом једног окршаја са Турцима за време друге сеобе српског народа у Аустрију под патријархом Арсенијем IV, Пантелија је страшно потукао непријатеље али је изгубио једно око. По овом Пан-

телији су се неки чланови породице прозвали Паневићи, а сви остали Цвијовићи по неком даљем претку Светиславу – Свелу, Цвелу, Цвију. Прадед митрополита Јосифа, Јован био је делибаша, добар ратник или слаб раденик и кућеник. Деда Вукоје, напротив ћутљив, добар раденик и енергичан. Нарочито је волео школу и књигу и био је веома задовољан кад је малога Јосифа отац повео у школу.

Мајка митрополита Јосифа била је родом из породице Даничића из Дрежника; и њени преци су пореклом из Рашке. Док је очева породица имала више војнички – хајдучки карактер, мајчина се одликовала неком аристократском – отменом, благом цртом, доброћудношћу: сви су чланови породице знали лепо да причају и да буду љубазни, добацујући пошалице, доскочице, а помало и да заједају. Уз то су били лакомислени, супротно очевој породици иако су на први поглед изгледали бис-

трији, били су површнији. Митрополит је наследио све најбоље особине очеве и мајчине породице: од мајке осетљивост и меко срце, од оца правилно расуђивање, опрезност, отпорност, довитљивост, горштачки понос и несавитљивост. Мајка је деловала срцем и добротом, а отац разумом и истрајношћу, а нарочито тврдоглавом упорношћу у савлађивању животних тешкоћа. Стога је сасвим разумљиво што је мали Јосиф мајку увек неизмерно волео а оца се бојао и према њему се односио са страхопоштовањем.

Мали Јосиф растао је заједно са браћом и сестрама поред својих родитеља који су га васпитавали онако како су умели и могли. При чкиљавој светлости запаљена луча или парчету крпице натопљене лојем и запаљене, мајка је дугих зимских вечери прела и окупљеној дечици причала: о Јовану дивовском старешини, о подземном царству, о вилама, ајдајама, змајевима, о змији младожењи, о вештицама, вампирима и дрекалама, или би певала о Јанковић Стојану, Малом Радојици, „проклетој Јерини“, Светом Сави, Светом Краљу (Првовенчаном) и Мајки Јевросими, а најчешће завршавала своје причање са златним анђелима и Богом који се радује кад се браћа и сестре слажу и заједно певају. Отац, пак, са своје стране делао би обруче, пречао ојанке, сукао уже и без гусала певао песме о злим Турцима, цару Лазару, Бановић Страхињи, Милошу „Кобилићу“ који је био велики јунак и с вилама се дружио. Из тих предшколских година малом Јосифу су се нарочито урезала у памети два доживљаја, која су у вези са доцнијим његовим избором позива. Пре него је пошао у школу, родитељи су га три пута причестили. Мајка му је, говорећи о значају причешћа, нарочито истицала да је тога дана када се прими причешће велики грех нешто ружно рећи, пљунути или рђаво учинити. „Јер ће се Бог расрдити и ти нећеш примити усе „Закон Божји“, него живо угљевље које ће те спржити.“ Други доживљај: Кад је малога Јосифа једном приликом отац приносио светој чаши да се прими причешће приметио је свештеника како држи дугачак штап и умирује народ у цркви, због чега га је малишан омрзнуо. Други пут је том истом свештенику, кад је седео са његовим оцем и пио кафу, затрчао се и истргао бројенице из руке, мислећи да су то ћинђуве његове сестре. Кад га је отац зато хтео да избије, свештеник га је одбранио рекавши „остави га, он ће бити поп“. Јосиф га је онда веома заволео. После тога, Јосифа су његови вршњаци у селу задиркивали говорећи му како ће бити поп, а он се ради тога није љутио већ поносио и одушевљавао. Кад је Јосиф поодрастao он је као и његови вршњаци чувао стоку. И ко зна да ли би био оно што је данас, и да ли би уопште напустио село и отишао на школовање да није било случаја његовог ујака Петка Даничића који се свршивши 2-3

разреда основне школе стиснуо у све – ту чаршију где је у некој кафаници постао шегрт. Тај Петков случај утицао је много на запаљиву машту Јосифових родитеља и њихову решеност да сина даду у „чколој“. Непосредни пак повод да се на то одлуче био је следећи.

Једнога дана Јосифов отац Крста дође забринут и ћутљив из општинске суднице кући. У разговору са женом рече јој: „Погледај овог нашег галоњу“, показујући на вола. „Ето, ја ништа нисам боли – паметнији од њега. Што је зnam, зна и мој галоња; једнаки смо. Знамо само кладе да извальујемо и вучемо и ништа више“. Затим упути страшну клетву против свога оца. „Да Бог да моме оцу земља кости не примила! Зашто да ме код његовог богатства остави слепа код очију!? Зашто ме није „чколирао“. На женино питање зашто је такав и шта му се догодило, Крста поче причати како је тог дана дошао капетан (срески начелник) у сударник (општинску судницу), извадио из ћепа „неку писму“ (акт) пружио је председнику општине Михаилу Лижескићу (једином тада писменом човеку у Дрежнику) и рекао му да се на њега потпише. Михаило прво упита капетана да ли је слободно да акт прочита, и пошто овај дозволи прочита га и потписа. Кад су после тога Михаило и Крста пошли заједно из суднице кући Крста га упита какво је било оно „писмо“ што му је капетан дао да потпише.

- Наредба, Крста, да изведем људе на кулук у идући петак - одговори он.

- А како си смео да питаš капетана да прво прочитаš па да потпишеш, и зашто си морао баш читати?

- Нема, Крста, капетан рогове, човек је као и ја, па зашто би се бојао да га упитам! - Крста у себи рече: „Јес, вала, тако је!“, па настави:

- А зашто си хтео прво да прочитаš па да се подпишеш?

- Е, мој, Крста! Може на тој хартији да пише да сам ја дужан капетану сто дуката, па кад потпишем, морам вратити.

Крста више за себе рече: „Е, мој, Крста, ти би се закрстio (поред свога имена метнуо крст) и оде све имање док дуг одужиш, а ни куснуо ни лизнуо“, па настави: „Ето, видиш жено какав сам ти слепац, и зашто сам исто што и мој галоња! Затим опет изусти страшну клетву на свога оца Вукоја: „Земља му кости не примила, проклет да је! Ја ћу ићи и го и бос, ама ћу ове моје цигане, мислећи на Јосифа и брата му, „чколирати“. Нећу их оставити слепе, нећу! Све ћу продати, ама слепи неће бити.“ На све те мужевљеве речи жена ће додати: „Ако ћеш, човече, ако! Служићемо, ама да им дамо вид“. Родитељи тако и учинише. Истина ништа од имања нису продали да би сина школовали, јер се Јосиф за све време школовања сам издржавао, али су га послали у школу и са своје стране све учинили да је успешно заврши. На томе им је син био вечно зах-

валан и увек истицао: „Моји су родитељи учинили све што су били кадри. Упутили су ме у школу и то у доба кад је ретко ко са села могао у школу отићи.“

У доба кад је Јосиф приспео за школу у његовом селу није било школе, а у целом срезу само три школе прилично удаљене од Дрежника. Неке школе из другог среза биле су му ближе, али се у том случају морала плаћати специјална школарина. Стога га мати одведе у село Роге сељаку Митру Ивановићу да учи буквар и ту га остави „на науке“. Митар није имао деце и узео је Јосифа да бесплатно поучава. Учитељ је био веома строг и велики пијаница. Ђак је често добијао батине и ако му је Митар био неки даљни сродник. Ни сам учитељ није много знао, читao је наричући слово по слову, а са тешком муком се знао потписати. Слово Ф су писали на тај начин што би прво написали нулу па је онда усправном цртом пресекли.

Јосиф је дању чувао учитељу овце а увече би оба заједно учила из буквара. Са учењем је ишло споро, узгред, кад учитељ није био пијан или није био запослен у општини као председник, што је било врло ретко. Једне суботе увече Митар даде своме ђаку парче проје са мало соли и ченом белог лука, па се заједно прекрстише и очиташе „Оче наш“. Затим се опет заједно прекрстише, па ће учитељ заповедити ђаку да проју, со и лукац пољуби и три пута јасно изговори: кад заборавим јести хлеб, со и лукац, тада да заборавим читати, писати и рачунати. Од тада је учитељ поклањао више времена ђаку и ђак је почeo убрзо срицати прво слова, затим слогове, речи па и целе реченице. Прва реченица коју је Јосиф сам из буквара прочитао гласила је: Исус Христос је син Божји. Иако малишан и није тада потпуно разумео смисао те реченице, он је изговоривши је осетио неку неизмерну „сладост“ и после је целога живота до данас често понављао. У лето 1887, отац га доведе из Рога кући, а на јесен одведе и упише у основну школу у Ужицкој Пожеги. Прве године отац је плаћао за његово месечно издржавање 20 килограма кукуруза и 8 гроша у новцу. Друге године становао је код Милића Глушчевића, бојаџије коме је у послу помагао а зато није стан плаћао. Од куће су му слали храну: брашно, од кога је сам месио хлеб, мало сира, сува меса и сланине. Затим је прешао на стан код Арсенија Шевковића, терзије, код кога је научио терзијски занат и доцније се сам издржавао шијући дугих зимских ноћи зубуне, чакшире, доколенице и фермене. У трећем и четвртом разреду послуживао је код мајора Сима Јасике. Сва четири разреда завршио је са одличним успехом, као најбољи ђак. На њега је нарочито имао великог утицаја учитељ Јанко за кога митрополит Јосиф има и данас најлепше речи. Учитељ Јанко је својим „милим сусретом, благом речју и топлим погледом“ пробудио у њему све што је најидеалније, највише и најлепше, љубав према школи,

ли, оданост и поверење према људима и сталну нежност према деци.

По свршетку основне школе 1891, Јосиф се није хтео више враћати у село него остане у Пожеги и погоди се код једног кафеџије да га служи за стан, храну и плату од 2 динара недељно. Благодарећи своме учитељу Цветку Радојичићу који се много заузео да Јосиф као одличан ђак продужи школовање, отац га одведе у Ужице и упише у реалку. При поласку у Ужице учитељ Радојичић рече Јосифом оцу да његов син треба да учи за попа а не за учитеља. На растанку и мајка му рече: „Када завршиш у Ужицу школу ти ћеш се запити“. И нису погрешили.

У Ужицу Јосиф је завршио четири разреда реалке издржавајући се сам послуживањем, прво код трговца и занатлија а затим код интелектуалаца, професора и судија. Био је врло добар и одличан ђак. Имао је жељу а учи свирање али није могао купити виолину, јер није имао 12 динара, колико је она тада коштала. Кад се обратио оцу да му купи, мало није батине добио. Отац му је рекао да га није дао „у Цигане већ у школу“. За време школовања у Ужицу једно време становао је у истом дворишту и био добар друг са Димитријем Туцовићем и Душаном Поповићем, доцнијим вођама социјалистичког покрета у Србији, затим са Милутином Ускоковићем, књижевником и братом му Миланом, пуковником и другима.

Пошто је завршио IV разред реалке у Ужицу, Јосиф одлучи да се отисне у свет. Оцу је објаснио да се у Ужицу не могу завршити све школе, него мора ићи некуд даље. Отићи ће прво у Београд, где ће му много лакше бити да нађе послуживање да би се издржавао. Међутим, Јосифова намера није била да остане стално у Београду, већ да иде даље, у иностранство, у далеку Русију. Ту своју намеру казао је само мајци. Једном приликом по завршетку IV разреда реалке, за време школског распуста, чувао је у селу стоку заједно са мајком. Док је стока пландовала Јосиф и мајка седели су у ладу испод једног дрвета. Мајка му је шила кошуљу за пут. Јосиф јој се срамежљиво и тихим гласом обрати: „Нано, ја нисам смео казати Чилу (оцу) да сам научио ићи из Београда у Русију. Теби то кажем и молим те да се не љутиш и да ми дозволиш да пођем!?

- А где ти је та Русија, колико је далеко одавде?
- Сто конака, Нано, али ја ћу ипак полако и доћи ћу за годину.

Као проста и неписмена сељанка која сем Ужица и Пожеге друге вароши није видела и само нешто мало више знала о Србији, а за Русе и Русију чула само да постоје, Јосифова мајка проли сузе али одлучно рече: „Иди, моје дијете, иди! Нека ти Бог помогне. Мени је тешко, али ће се твоје име у књиге писати! Иди!“ То је њеном сину дало нове снаге и самопоуздање. Добио је крила. Притрачао је

мајци и љубио је у руку и загрлио, молећи да о томе оцу ништа не говори. Мајка му је почела давати савете како да живи и да се понаша у далеком свету. Нарочито му је препоручивала да се чува „рђавих жена“, заклевши га својим млеком да де-војци срамоту не нанесе. „Поштеније ти је, синко, цркву запалити него девојци срамоту нанети. Ја ћу се Богу молити да те од тога сачува!“ Те мајчине речи усадиле су се дубоко у синовљево срце. Он сам на једном месту каже „никада се никога толико нисам бојао као ове мајчине заклетве. И благодарећи њеној заклетви, здравље сам сачувао, образа светла остао. Богу нисам сагрешио. Питам се који је то учитељ, моралиста, научник, ауторитет, ако хоћете и светитељ, који би толико и на тако прост начин могао упливисати на душу человека, као савет и заклетва мајке, мајке прости, али мајке моћне, мајке свете! Мајко, мајко, моја дивна и слатка мајко, ти си ми била највећи учитељ, највећи и најсигурнији путовођа у животу. Ти си мој анђео чувар и до данас и до гроба. Тебе одавно немам, али је твој савет стално са мном. Хвала ти родитељу и спаситељу мој! Хвала ти на млеку твоме, хвала ти на спасоносном савету твоме. Хвала ти на бризи и сузама твојим, хвала ти на молитвама твојим за мене. Хвала ти за мој чист и духовни и телесни живот! Богу и теби хвала за на-дахнуће које сте ми Ви дали. На свету после Бога нема већег добра од мајке. Ти си тако незнатна и невиђена Њему пошла на истину баш тада (1912) кад ти је син остварио жељу, завршио школу у Русији а тебе изгубио - али савет твој сачувао!“

Обучен у сукнене чакшире и блузу од „ћутајке“, са 6 динара у њедрима и торбом на леђима, у којој је било килограм кукурузна хлеба и заструг сира и кајмака, оставио је Јосиф 1895. године свој мили завичај у коме се родио, први пут света угледао, сунцем милован, глађу намучен а патриотизмом за-дојен и увек Богу захвалан, и кренуо пешке за Београд. Преко Ваљева и Обреновца дошао је пешице до Забрежја а одатле лађом стигао у Београд. Пре-стоница Србије оставила је на њега грандиозан утисак. Све му је изгледало величанствено и лепо. То је био град о коме је толико маштао, престоница тада малене али јуначке, херојске и поносне Србије у коју су биле упрте очи свих Срба из покрајина под аустроугарском и турском влашћу. Срећа га је послужила да се одмах намери на старога и добrog познаника мајора Сима Јасику, који га позва кући док не нађе запослење. Јосиф се у Београду упише у гимназију и сврши V и VI разред гимназије издржавајући се послуживањем.

По завршетку VI разреда гимназије Јосиф се јави у Богословију, али на пријемном испиту би од-бијен због слуха. Срећом, пријемни испит се понови због неких протежираних кандидата на који и он буде поново пуштен. Чекајући други пријемни испит Јосиф за неколико дана научи 2-3 црквене

песме те испитна комисија нађе да није баш такав „безслуховић“ да не би могао, трудећи се, научити „црквено пјеније“. Дозолише му да се упише у Богословију. Куд ће од среће?! Од првог дана се трудио свим силама да научи „црквено пјеније“. Радио га је више него све остале предмете. И савладао га је био већ толико да је у првом тромесечју имао врло добар успех. У идућем тромесечју постигао је одличан успех, и то тако да је друговима из тога предмета држао кондиције. Енергија и добра воља учили су да је и извесне природне недостатке слуха надокнадио савесним и преданим радом.

У другој години богословије посетио га је отац да види како му се син влада и учи. При растанку Јосиф је оцу морао дати обећање да ће о школском распусту те године доћи кући да види мајку, браћу и сестре. Сумњајући да ће Јосиф постати свештеник „јер се њихова поповска лоза била давно угасила“, отац му рече како му сељаци у селу говоре да ће му син постати калуђер. То га ни мало није обрадовало, па ће рећи сину да „ако зато толико година учиш, батали посла па ајде кући, јер ја немам деце за „чрнце“. Иако у то доба Јосиф није имао намеру да иде у калуђере, отац је погодио. За време школског распуста те године Јосиф је у своме и околним селима помагао свештеницима у богослужењу и неким другим црквеним обредима. После тога отац га је са чуђењем питао зашто га још „држе у тим школама кад већ све зна што попу треба“.

У јуну 1902, Јосиф је завршио шесту годину богословије, а већ у јулу венчао се са Милевом, кћерком попа Симе Ђурића из Сјече Реке. У септембру отишао је у Београд на одслужење војног рока, а у априлу 1903, положио је испит за резервног официра. На Крстовдан, 14. септембра 1903, рукоположен је у Чачку за ђакона, а 1. октобра исте године за презвитера у селу Прањанима, приликом освећења нове цркве. Потом је постављен за капетана, своме тасту. После две године, 1905, умре му прво таст а затим једно дете, па жена, оставивши иза себе друго мало женско дете. Јосиф се нађе у тешком положају који се још више погоршао идуће године, кад из политичких разлога би премештен из Сјече Реке за капелана у парохију драгојевачку, у срезу драгачевском, одакле је после две године отишао на даље школовање у Кијев, у Русију.

На заузимање и предлог жичког епископа Саве Дечанца, Свети архијерејски сабор изabrao је свештеника драгојевачког Јосифа Цвијовића за свога питомца, да продужи богословско школовање у руској Духовној академији у Кијеву. Пошто је добио дозволу од родитеља а потом и парохијана, Јосиф је дао пристанак за одлазак на даље школовање, отишао на Златибор где се тада налазио митрополит Србије Димитрије, предао му накнадно молбу за Свети архијерејски сабор, да га пошаље за питомца у Кијев, припремио се и окто-

бра месеца 1908, отишао за Русију. На пријемном испиту у Духовну академију доста му је тешкоћа за давао руски језик, мада је пре поласка за Русију мислио да га зна врло добро, али се одмах уверио да је то његово знање језика не само недовољно, него и слабо. Морао је уложити огромне напоре да га савлада. На пријемном испиту из Светог писма оба завета беше „потегни повуци“, али из Догматике и Хришћанске цркве одговорио је тако одлично, да га је професор пред свима похвалио. То му је подигло углед код Срба који су се налазили на студијама, па и код самих Руса ћака. Новом студенту Јосифу то даде снаге и подстрека за даљи рад, осети се поносан. Прве три године Духовне академије завршио је са врло добрым успехом, а последњу, четврту, са одличним. За време студија израдио је три одлична студентска рада. У трећој години студија „Срби студенти кијевске Академије“, а у четвртој, „Хришћанско-верски елементи у српском народном епосу“, и „Улога српског свештенства у ослобођењу свога народа испод турског јарма“. Последњи рад био му је дипломски – дисертација на основу које је добио научну титулу кандидата Богословља. Ради прикупљања материјала за дисертацију провео је три месеца у Београду, а затим за седам месеци израдио рад. Тема је била детаљно обрађена, подељена у 7 поглавља, са 1.000 писаних страница, са једном географском картом Београдског пашалука и неколико фотографија. У раду је био обрађен период Првог и Другог српског устанка. Свој рад школским властима Јосиф је предао са „страхом и трепетом“, а још кад га је учени професор Богдашевски поглеђао сумњиво, узвеши дисертацију, он се „следио и окаменио“, да би мало после, кад је дошао к себи, утекао кући. „Свагда сам у животу био куражан, каже митрополит Јосиф, овде сам био кукавица. Из куће недељу дана нисам излазио, чекао сам да ми неко од другова јави како је рад оцењен.“ Кад му је први дошао јерођакон Стефков, Бугарин, и рекао да му је рад оцењен одличном оценом, није веровао, мислио је „Бугарин је па оће да ми се подсмећне“. Али кад му ту исту вест потврди и добар друг Јеврем Игумановић, Јосиф се охрабри и пође у Академију. У дворишту се среће са главним референтом десертације, професором Титовим, који кад га виде приђе му и пред свим студентима, загрли, польуби и честита. Јосиф се збуни и једва је могао изговорити две три речи захвалности. Стога су му се сви другови смејали. Професор Титов је предложио Јосифу да остане још две године у Кијеву и опреми се за професора историје југословенских цркава. Оба референта тезе поднели су професорском савету и овај усвојио предлог да се Јосиф задржи још две године у Академији, да се у својој струци усаврши. Одлуку савета ректор Академије је доставио митрополиту Димитрију а у истом смислу писао му је и сам Јосиф. Али уместо по-

вольна одговора, митрополит му је ускратио даљу стипендију и наредио да се одмах врати у Београд.

Са добијеним научним степеном кандидата Богословља Јосиф се 26. јуна 1912, врати у Београд где је ускоро био постављен за наставника Богословије Светога Саве. Доби да предаје, као главне предмете, Свето писмо и Патрологију, а као узгредни Пастирско богословље. То је било за њега нова иако ласкова, али тешка и веома одговорна дужност, тим пре што су те предмете пре њега предавали познати капацитети, ректор Богословије Стева Веселиновић иprotoјереј Божа Јовановић. Иако млад наставник, Јосиф је ставио себи у дужност да се не сме компромитовати ни пред научком, ни пред школом ни пред ћацима. Одмах се дао на посао рекавши сам себи: „Држи се, Јосифе, запни и ради!“ А то му је била увек једна од главних парола кад би се нашао пред новим и тешким задаћима. Ускоро му је од краља Петра I понуђен изузетан положај свештеника цркве на Опленцу, где би добио изванредне материјалне принадлежности. Стојећи на становишту црквене дисциплине, Јосиф је одговорио да то може учинити само ако му одобри митрополит Димитрије. Овај му то није дозволио и уместо њега буде постављен Војислав Јањић.

У другој половини 1913, Јосиф је имао три за-видна положаја, скопчана истовремено са великим тешкоћама и одговорностима Богословије Светог Саве, уредник званичног црквеног листа „Гласник Српске православне цркве“ и управник Монашке школе у Раковици. Пун енергије и воље за рад, са солидним стручним знањем, истрајан, до крајности одан Српској православној цркви, Јосиф са највећом тачношћу, лубављу, покртвовањем и успехом отправља поверене му задатке.

Дошао је рат 1912. године. Јосиф сматра да ниједан Србин не сме остати по страни. Веран прошлости својих претходника из црквених редова, из доба борбе за ослобођење и стварање Србије почетком XIX века, Хаџи Ђери, Хаџи Рувим, ћакону Авакуму и толиким другим, Јосиф је сматрао да је дошло време кад ни калуђер не сме седети скрштених руку: „Богу се молимо и молићемо се, али и сами морамо у народ и уз народ. Ако је благовати заједно смо, ако је страдати и за народну слободу борити се, нека смо опет заједно.“ У њему је узврела хајдучка крв његових предака. Велики број ћака Богословије Св. Саве био је одмах распоређен на разне војне дужности. Он, пак, заједно са ректором Веселиновићем, јави се месној војној команди да их распореди у бојне трупе. Команда их лепо прими, али изјави да за сад нису потребни. Ожалошћени тиме обратише се на другу страну; Веселиновић оде у друштво Црвеног крста, а Јосиф се јави председнику општине и председнику Народне Одбране Љубомиру Давидовићу, са молбом да га пошаље у одред војводе Вука

Поповића, што овај и учини. Јављајући се у Вуков одред, Јосиф је знао са каквим ће се тешкоћама имати да бори и какве ће све патње имати да поднесе, али је сам себи рекао: „Душу и част спасавај! Српско име не каљај! Напред! Ти си Србин, хришћански свештеник који другом проповеда - гини за ближњега, за брата свога, а сад је дошло време да ти то делом посведочиш.“ Отишао је и ступио у одред и за све време рата био је у првим борбеним редовима, прво као обичан борац, а затим као десетар – водник. Нарочито се истакао у борбама око Прилепа и Битоља. А у ратном походу доспео је са друговима и до Елбасана у Албанији. Кад је у децембру 1912, војвода Вук распустио своје људе рекао им је: „Овај се рат сврши као играчка, по нас срећно, али може доћи до озбиљнијег рата, до ослобођења браће на другој страни, тада боље притећните опанке и озбиљније у рат полазите. Искуство имате из овога рата и искристите га.“

После распуштања одреда Јосиф се врати на своју ранију дужност. У рату између Срба и Бугара 1913, није учествовао са пушком у руци, већ је остао као болничар у једној војној болници у Београду. Овако је поступио због тога што је сматрао да је овај рат требало избеги, а спорна питања решити мирним путем. „Бугари ако нам нису рођена браћа, рођаци су нам“, сматрао је он, „те смо упућени једни на друге и принуђени да своје спрове без рата решавамо.“

У највећем напону рада, у лето 1914, Јосифа затече и нови рат тада силне и моћне Аустро – Угарске царевине, потив мале, заморене, истрошене и материјално упропашћене, али јуначке и херојске Србије, која није хтела трпити увреде и понижења упућена јој аустроугарским ултиматумом. Стога се она на послати ултиматум усправља и одговара: „Све за част, а част ни за шта. Зајам за зајам, али љубав и верност се истом мером враћају. У том случају страх од смрти не сме укаљати образ.“ Пошто је пред сам Видовдан распустио ћаке са старијих разреда Монашке школе кућама о. Јосиф остао је са два млађа разреда ћака, дечака између 14 и 18 година. Некима је саветовао да се у случају потребе јаве за болничаре, а са десеторицом јачих и одважнијих почeo је у околини Раковице вежбати их за рат. Међу овим ћацима су били: Михаило Ђурић, Лукијан Бибић, јеромонах Софроније Михаиловић, Емилијан Ненадовић и други. Са овом десетином обавио је најнужнију обуку и кад Аустро – Угарска објави рат Србији, сви су отишли на Торлак и јавили се војводи Војиславу Танкосићу. Скоро месец дана активно су учествовали у борбама око Београда. Затим је његов одред повучен за Крупањ, у Подриње, где је непријатељ надирао. Одред се назва „руднички“, а дружина Јосифа изабра за водника четвртог вода, који од тада доби назив „попов вод“. По доласку на

нове положаје одред се одмах упустио у борбу са непријатељем. Борба је била врло жестока и тешка. Са својим водом Јосиф је добио задатак да осигурава једну косу преко које су водила два пута: пут за Лозницу и пут за Љубовију. Наредба је гласила, положај сачувати макар сви изгинули. Одред се повукао а њега о томе нису известили. У једном моменту цео вод био је опколјен. Тешко је било извучи се. Борба се водила на живот и смрт. Они који су посматрали ову борбу добили су утисак да су скоро сви изгинули. Кад је ипак успео да се извуче из непријатељских канџи и да спасе већи број својих људи, Јосиф се јави команданту, који му саопшти да је његов цео вод био жртвован, да су их сви другови ожалили и избрисали из списка живих. Вест о његовој погибији прострујала је брзо кроз целу Србију. У два београдска листа „Стражи“ и „Пијемонту“ изашли су опширни некролози. У Чачку је Живојин Алексић посмртним плакатама објавио Јосифову смрт. Фамилија му је у Врњцима одржала „запокојну литургију“. Јеромонах Николај прочитавши у новинама да је Јосиф погинуо, рекао је у београдском хотелу „Славија“: „погибе човек на туђем послу“. Изјаву Николајеву искористио је прота Тадија Костић да једној својој књизи даде наслов: „На туђем послу“, у којој је описао не овај догађај, него свој живот у партијској борби.

Као ратник Јосиф је био неустрашив, а као старешина врло строг. У борби врло издржљив, својим озбиљним ставом и строгим изгледом био је страх и трепет свакоме ко би га први пут видео. За време боравка у Бањи Ковиљачи, једно вече доби наредбу да са својим водом пође на предстражу, са задатком да целу ноћ не да мира непријатељу везујући га за тај део ратишта, док један део наше војске буде вршио прелаз преко Саве у Срем. Извршио је одмах наређење. Распоредио је своје људе како је најбоље знао, а он, са још једним четником, неким храбрим касапином, заузео је такође једно одређено место. Ноћ је била увеклико и густа помрчина. Не чује се нигде жива душа. Владаше мртва убитачна тишина која изазива леден страх. Наједном, у непосредној позадини узнемири га неки топот и лупа на мостићу преко потока куда је кроз кукуруз водио пут к њима. Помислише да није њихова патрола коју је Јосиф послao, али која је требало да се врати доцније још читав сат. Затим, његова патрола је била у опанцима, а ово се чује топот цокула. Пође им у сусрет. Топот се и даље чује све ближе. Он застаде, заузе бусију у кукурузу са једне стране пута, а његов друг с друге. Тако заклоњени кукурузом чекаше, те пролазници избише на једну узвишицу пута пред њих. Тад Јосиф, одједном, изнебуха, као злодух искочи на пут, заuze клечећи став и шапатом, да се не чује далеко, са напереном пушком зашкрипа: Стој! Јосифов друг се такође нађе поред њега. Долазници се уплашише, гомилаше и стадоше као укопани. Је-

дан од њих удари три пута по фишеклији дајући знак да су наши, Срби. На Јосифову команду: Вођ патроле напред, они се збунише и пођоше сви. Јосиф и друг му хитро откочише своје пушке, готови на паљбу. Понови још једном: Вођ патроле, напред! Један се између њих одвоји, стаде на прописано остојање и рапортира да их је послао њихов поручник за одзив и лозинку. Јосиф их „капларски избруси и очита лекцију како треба ићи са опрезношћу у патролу“, и пошто им даде одзив и лозинку вратише се натраг. Јосиф их замоли да, ако сртну његову патролу са поручником Герасимовићем кажу јој, да се што пре врати. Кад после пола сата дође Герасимовић са својим људима и саопшти о своме извршеном задатку, напомену и то да су срели једну војничку патролу и почеше се сви смејати, а Герасимовић поче причати: „Срели ми патролу а људи сви просто ошамућени, као у грозници. Питам их шта Вам је, а они:

- По Богу браћо, ко Вам је онај тамо што нас срете?

- А ко Вас је срео?

- Ни ми не знамо ко је? Идемо ми мирно и ћутећи. Нигде живе душе, кад одједном нешто мало, црно, чупаво лупи пред нас као да ниче из земље или се спусти из ваздуха. На глави му се нешто сјаји и викну: Стој! Ноге нам се подломише и да не прискочи један човек, ми безобзирнице побежгосмо. А што нас изружи, памтићемо док смо живи.

- Герасимовић им рече

- Па то је наш поп!

- Поп ли је, ђаво ли је, тек да га наше очи ни у сну више не виде.

Кроз цео август и прву половину месеца септембра Јосиф је активно учествовао у борбама. Затим је повучен у пољску болницу где је над њим извршена мала операција на нози и затим као неспособан за борбу, послат у позадину, да би га мало доцније упутили за војног свештеника. Као свештеник Вардарске дивизије године 1915, повукао се преко Албаније у Африку, одакле је послат са специјалном мисијом у Русију, за свештеника при југословенској добровољачкој дивизији. Године 1918, постављен је за ректора Српске православне богословије у Лондону. По повратку у отаџбину 1919, био је професор Богословије Св. Сава, а затим постављен за ректора Богословије у Призрену. Није ни отишао на нову дужност јер је ускоро, 19. децембра 1920, био изабран за епископа Битољске епархије, а после избора скопског митрополита Варнаве за Патријарха српског, Јосиф је 1. јануара 1932, једногласно изабран на упражњени митрополитски престо у Скопљу. На том положају затекао га је рат.

Као архијереј прво Епархије битољске а затим Скопске, Јосиф је провео пуних 30 година. На том положају он је показао необичну организаторску способност, неуморну енергију, велику мудрост,

спретну умешност и грандиозну стваралачку снагу. Тим својим духовним и душевним особинама и очинским саветима Митрополит је постигао велики успех за нашу свету Цркву уопште, а посебно за Цркву у Македонији. А како је Македонија била једна од колевки наше средњевеконе културе, то је његов рад имао неоцењиве вредности и значаја и за напредак наше културе. Његовим свесрдним заузимањем, његовом иницијативом и његовом стваралачком способношћу подигнут је велики број нових храмова, обновљено је и сачувано од заборава и пропasti много наших средњевековних цркава и манастира. Основао је у Скопљу Црквени музеј у коме су биле прикупљене многе знаменитости, драгоцености и историјске и уметничке вредности из целе Македоније. Пред сам рат била је готова књига списка свих важнијих предмета у овом Музеју, коју је зналачки и стручно био припремио бивши професор Историје уметности на Философском факултету у Скопљу др Светозар Радојчић. Књига је остала у одштампаним табацима и само су два примерка тих табака пренети у Београд. Званични часопис епархије скопске „Хришћанско Дело“, створен је Јосифом заслугом и иницијативом. То је био један од озбиљнијих наших црквених часописа у коме је штампан већи број богословско-моралних, научних, историјских и других чланака у којима се говори о животу, људима, приликама или историјско-уметничким објектима Македоније. Овде треба нарочито напоменути и истаћи оснивање Богословије у Битољу 5. октобра 1921. То је било лично његово дело. Дозволу за њено отварање није добио, већ, може се рећи, отео је од државних власти. Добивши формалну дозволу, тадашњи владика битољски Јосиф узима на себе сав посао око њеног оснивања и отварања. Радио је на прикупљању материјалних средстава да би се омогућило отварање школе и издржавање интерната, бринуо се за добијање зграде и набавку потребног намештаја. Да би школа што пре отпочела са радом „ђаџи су прво време били на издржавању код владике Јосифа, а кућа Преосвећеног била је први интернат наше Богословије. Од 16. фебруара 1922, владика је почeo сам да ради са 22 ученика, колико их је тада свега било на скупу; почeo је да држи предавања сам из више предмета... Тако је Владика у то прво време био и старешина, и наставник и васпитач и економ Богословије, „пишу први професори битољске Богословије. Кроз ту школу прошао је и у њој добио стручно знање и морално и духовно васпитање цео данашњи свештенички подмладак у Македонији; из ње је изшло неколико стотина свештеника рођених у Македонији који и данас у њој сачињавају већину свештеничког кадра.

У времену између два светска рата митрополит скопски Јосиф био је више година члан Светог архијерејског синода и председник Великог духовног

суда. У оба случаја огромне су заслуге које је својим неуморним радом, мудрим саветима и практичним предлозима учинио Српској православној цркви. Као веома добар зналац свих важнијих црквених питања и проблема, а практичног и умешног духа, њему су поверавани велики и тешки црквени проблеми. Као члан одбора за вођење преговора између Српске православне цркве и Православне цркве у Румунији митрополит Јосиф много је допринео успешном решењу за нашу Цркву многих спорних и отворених питања. Исто тако имао је успеха и у вођењу преговора око регулисања спорних црквених питања између Српске православне цркве и чехословачке Владе. Године 1930. поверено му је било да доврши коначну организацију Православне цркве у Прикарпатској Русији у Чехословачкој. У његовом присуству је, на најсвечанији начин, уз учешће велике масе народа, обновљена Епископија мукачевско-прјашевска и устоличен за тамошњег владику потоњи митрополит загребачки Дамаскин.

Злочиначки напад Немаца на нашу земљу 6. априла 1941, затекао је митрополита Јосифа у Скопљу. На захтев својих пријатеља он се неколико дана био склонио ван вароши, али се 11. априла поново вратио у Скопље. Сад почине енергична акција против митрополита Јосифа од стране такозваног „бугарског“ комитета који је образован одмах по доласку Немаца у Скопље. Овај комитет се нарочито осилио кад су у Скопље дошли Бугари и започели планску и подлу акцију код Немаца против Митрополита. Оптужбе су биле такве природе да се глава губила, али се на саслушању пред немачким властима утврдило да су све оптужбе неосноване. Међутим непријатељи су и даље радили док нису успели да се Митрополит стражарно протера из Скопља без икега. Кад су му Бугари саопштили одлуку Немаца о претеривању Митрополит им је одговорио: „Каквом мером мерите, таквом ће Вам се одмерити“. А кад му се Бугари понудише да га испрате аутомобилом до границе, Митрополит им је рекао: „Хвала вам. Ја не знам границе вашег поседа па ћете ме оставити у неком пољу или клисури а можда заврљати и у Сурдулици“ (правећи алузију на покољ српских свештеника које су Бугари извршили Првог светског рата у Сурдулици). При поласку из Скопља, обраћајући се члановима бугарског комитета, а нарочито попу Стојиљку Давидову, кога су, 1948., „народне власти“ осудиле као великог бугараша и издајника на 8 година затвора са принудним радом, рече им: „Дошао сам са вагоном ствари, идем са два мала кофера; дошао сам са 60.000 динара, идем са 6.000; имам пет пари одјејанија, носим два, имам четири мантије, носим једну (а и њу ми хтедо-сте узети); имам 4.000 лично својих књига, носим четири; поред тога остављам вам пуну кућу ствари, мислим да вас нисам оштетио ни опљачкао“. Пре

поласка, за време пописа ствари у Митрополији, бугарске власти су му држали стално запети револвер под вратом „из предострожности да га не би ко напао“, као што су га бугарски подофицири чували са запетим револвером, опет из предострожности. Тако је митрополит Јосиф 4. јуна програна из Скопља, а 5. изјутра стигао у Београд.

У Београду је затекао очајно стање. Први су утисци поражавајући. Жељезничка станица сва у рушевинама, згаришту, страшном нереду и пустоши. Многе куће порушене и спаљене, улице испровалјиване, водоводне цеви поломљене, рупчаге од граната на све стране, мост краља Александра срушен и за употребу потпуно онемогућен. У вароши све замрло. Патријаршијска зграда заузета и претворена у касарну, окупаторски војници разапели на њеним прозорима рубље и суше га; у главној сали смештена је болница, црква са олтаром претворена у спаваћу собу, а по осталим одељењима војнички станови. На вратима из улице Краља Петра стоји стражар, а остали улази за-кључани. Дакле, у Патријаршију се не може, мора се тражити на другом месту стан. „Пођемо да тражимо моју сестру од стрица Љубицу Ђорђевић, учитељицу, која становаше некада око Студентског дома. Киша поче јаче да роси, а ја, раније душевно и физички намучен и багљав, једва се крећем, сваки час застајкујем ради одмора, а носачи ме пожурују да не изгубе у времену и заради. Идем даље и осведочавам се да је Београд делом постао пустош и гробље. Сузе ми навиру на очи, а срце и душа пиште. Ипак се тешим и велим: Больје и ово него црн образ! Трпи Србине!“ Сутрадан дошли су у стан да га посете оба викара: Арсеније и Валеријан. Дошли к њему да их теши а и њему самом требала је утеша. Ипак се прибра иако је стање Цркве било очајно. Црквени брод само за два месеца јако је настрадао, готово обезглављен и, безмало разграђен. Српска православна црква по хиљадити пут дели судбину свога народа. Поглавар Цркве патријарх Гаврило био је у затвору, у згради сељачког Окружног суда у улици Краља Александра бр. 5. У тешком је и здравственом и душевном положају, „земља му је простирач, а таван затвореничке собе покривач“. Одстрањењем Патријарха из црквеног живота пресечена је свака могућност црквеног рада на канонској и законској подлози. Ни једног члана Светог архијерејског синода није било у Београду, отишли су у своје епархије да се нађу уз народ и да са њим заједно поделе муке и патње; два викарна епископа без довољног ауторитета, скучених права и делокруга рада, млади и неискусни, а при том ограничени само на епархију свога киријарха, Патријарха, нису се могли лако и брзо снаћи у вихору и хаосу ратног времена и новог поретка; парохијско свештенство после прве ратне најезде и изненађења било се истински мало прибрало, али је јако узнемирено због

несигурности у сваком погледу; са стране, из окупираних крајева, нагрнули нови свештеници, избегли или пртерани, без парохија и без икаквих средстава за живот; црквено-јерархиски и самоуправни службеници беспомоћно скрстили руке и чекају да им се спасе живот и хлеб; поједине црквене области отргнуте од централе и о њима се ништа не зна, или врло мало, а и то што се зна, не само да је неутешно, него је очајно. Овоме свему треба још додати: опште неповерење, оскудицу хуманости, повећан егоизам, злобу и ситну пакост, сплетке, интриге, тражење криваца за слом Отаџбине, страх од оваквога или онаквога вршења дужности и томе слично, као сталне пратиоце ратног хаоса. Поред свега овога треба још узети и страх - зебњу од свега непредвиђеног што може настути, па да се добије јасна слика стања и положаја у коме се налазила Црква кад је Божја Промисао била одредила митрополиту скопском Јосифу да као најстарији архијереј руководи Црквом док се редовне црквене власти не окупе. Митрополит се нашао у врло тешком положају. Ничега није било охрабрујућег. Напротив, постојала је само велика забринутост и црне перспективе у томе шта треба прво предузети и уопште којим путем поћи при спасавању онога што се могло спasti, и то спасавати под окупатором, чије вас неповерење стално прати, а који је Цркву и њено вођство држао и стално истицао као подпириваче, и поред других фактора, и кривце за рат и ратни огањ. Била је потребна енергија, способност, умешност и пожртвовање, па се снаћи у тој општој пометености, хаосу и часовима судбоносним за опстанак и будућност Српске православне цркве. Српска црква може бити да се никада у својој историји није нашла у тежим приликама и пред судбоноснијим одлукама него у то доба. И само благодарећи мудrosti, самопожртвовању, практичности, административној способности и љубави и оданости послу, којима је особинама Митрополит обдарен, раду и пожртвованости осталих архијереја и осталог свештенства, Црква је поново задахнута животом који је почeo да се обнавља и нормализује.

Крму црквеног брода узео је у своје руке митрополит скопски Јосиф. Она је била у сигурним и чврстим рукама. У том моменту он је био најстарији архијереј у Београду. У посети коју је са викарним владикама учинило Патријарху у Раковици маја 1941, Патријарх му је препоручио да договорно са викарним епископима и истакнутим црквеним пријатељима пожури да се успостави редовно стање у Цркви, али само по прописима канона, постојећих црквених закона и уредаба. Тако је Митрополит почeo привремено вршити дужност наредбодавца као члан заменик Светог архијерејског синода, пошто ни један члан Синода није био у Београду. На синодској конференцији 10. VII / 27. VI 1941. донета је одлука „да се, с обзиром на данашње

прилике у којима се Њ. Св. налази и немогућности да поред осталих врши и своје епархијске дужности, повери митрополиту скопском Јосифу да води рачуна о архиепископији Београдско-карловачкој и врши све послове које је Њ. Св. као епархијски архијереј вршио. Однос владика викара према Њ. В. митрополиту скопском Јосифу да остаје исти какав је био према Њ. Св. Патријарху“. Међутим, на синодској конференцији од 17/4 IX 1941, саслушана је писмена преставка члана Светог архијерејског синода епископа бачког др Иринеја да не може доћи на седницу Синода, а сходно једној ранијој одлуци, позван је на његово место најстарији члан заменик Светог архијерејског синода митрополит скопски Јосиф. А како је он био најстарији по положају у црквеној јерархији од свих чланова Синода, то је њему на основу постојећих црквених закона припао положај потпредседника Синода који је у отсуству Патријарха обављао све његове дужности. Тако је митрополит Јосиф законским путем вршио дужности Патријарха.

Требало је сада пожурити да се спасе што се могло спasti, да се свако постави на одговарајуће место, да се успостави по могућности нормални црквени живот по постојећим црквеним прописима, уредбама, законима и канонима. Јосиф је одмах према окупатору заузeo став ни пузећи ни изазивајући. Упоредо, радићи на нормализовању живота у Цркви, он је стално радио на томе да се Патријарх пусти из затвора. Чинио је све не само преко тадашњих наших власти, већ и преко самог окупатора, али увек чувајући част и достојанство Цркве и свој образ. У свом подухвату није успео јер су од стране Немаца постављени такви услови које није могao примити ни Патријарх, ни митрополит Јосиф нити остали црквени великородостојници.

За све време окупације 1941-1944, окупаторске и наше власти биле су непријатељски расположене према митрополиту Јосифу. Правиле су му стално тешкоће, сумњичиле, оптуживале и саслушавале. По жељи Бугара немачке власти су захтевале од Митрополита да из своје титуле избаци назив „скопски“ и да се потписује само митрополит. Није пристао. Сваки састанак са више свештеника или других лица на улици био им је подозрив. Кад га је једног дана већа група свештеника пресрела на улици са неким тражењима, жалбама и молбама а при том објашњавајући рукама, одмах се створише гестаповци у аутомобилу. Свештеници то на време приметише, брзо се склонише, разбегоше, иначе би сви били похапшени. Маја 10, немачке власти су запечатиле све просторије у Конаку књегиње Љубице, где су биле привремено смештене канцеларије Патријаршије. Настало је прегледање документата и у згради Патријаршије и у Конаку књегиње Љубице; међу тим документима Немци су тражили податке којима би била компромитована Црква, а нарочито

Патријарх, митрополит скопски Јосиф и владика жички Николај. За 12. мај сазван је скуп архијереја и свег београдског свештенства у порти Саборне цркве. Кад су се сви окупили, дошли су Немци и одвели митрополита Јосифа и владике викаре, Арсенија и Валеријана на саслушање у Конак књешиће Љубице. Саслушање је трајало неколико сати. Митрополиту су рекли да је он са Николајем био Патријарх и да је био у близким односима са патријархом Гаврилом. На прво питање Митрополит је одговорио да су он и Николај заједно са Гаврилом били кандидати приликом избора за патријарха, а на друго: „Јесам!“ На питање шта је са масонима и ко је од архијереја масон, истедник је добио негативан одговор. Очito незадовољан, он је преко владике Арсенија стао претити „да има средстава и начина којима ћемо бити принуђени да говоримо истину“. Ни одговором на питање о односима Српске православне цркве према Англиканској, истедник није био задовољан. И по свим другим питањима, као на пример о антинемачком ставу Цркве, о неким архијерејима који су били против пакта са Немачком, о учешћу Цркве и патријарха Гаврила у пучу од 27. марта, Митрополитови одговори нису задовољавали истедника. Ипак се морао уверити да многе, и то главне оптужбе противу Цркве и њених великодостојника нису биле тачне. Месец ипо дана доцније Митрополит је заједно са епископом Валеријаном и секретаром Светог архијерејског синода протом Николом Алагићем стражарно отеран у канцеларију Гестапа, јер је био од једног Руса свештеника оптужен „да је у дослуху са комунистима и њиховим пријатељима припремао да на Видовдан изврши пуч у Београду“. Одмах се испоставило да је то била обична интрига, па су сви пуштени.

Притисак на Цркву никако није попуштао. Нарочито се захтевало да Црква званично и писмено устане против большевизма и комунизма и тиме помогне акцију Немаца против нашег народа. Прво је тражено да Српска црква устане против назначења митрополита Сергија од стране руске владе за сверусиског Патријарха. Тај захтев је одбијен. Гестаповац Мајер тражио је од Митрополита да се сагласи са свим радњама које су Немци незаконито и неканонски учинили у многим православним црквама у окупираним државама. Ни на то митрополит Јосиф није пристао. Једном приликом

Немци су тражили да се у званичном листу Патријаршије „Гласнику“ објави нека резолуција естонских епископа (Руса) против патријарха Сергија, Митрополит их је упутио да то учине преко дневних листова. Као што се није уплашио од претње Гестапа тако се митрополит Јосиф није дао завести ни њиховим обећањима. Кад му је Мајер тражио да призна „Хрватску православну цркву“, и да би га за то придобио, рекао му поред осталог „па ће у Цркви бити све што ви желите“, Митрополит је одговорио да ће учинити све оно што се не противи црквеним законима и канонима, достојанству Цркве и његовом образу, а његова је једина жеља да се патријарх Гаврило пусти из затвора, преузме управу Цркве у своје руке, а он ослободи тога терета и сав посвети молитвама Богу за спас своје душе и свога народа. Мајер је затим послao свога заменика, једног врло дрског Немца да убеди Митрополита у вези признања „Хрватске православне цркве“.

Овај Немац му је поред осталог рекао: „Сад је курс политике а не Ваше доктраке, Ви би морали пријознати Хрватску православну цркву“. Митрополит му је одговорио да буде приправан да се не нађути што му мора истину одговорити: „Ви ме гоните на самоубиство. Ја то нећу учинити, а мој Вам живот на располагању стоји. Не могу бити издајник свога народа и Цркве.“

Нису Немци само непосредно вршили притисак на Српску цркву и Митрополита, већ су то чинили и преко својих сателита, наших власти. С друге стране представници такозване наше власти, а нарочито Недић, Јонић и Љотић нису презали ни од чега да би Цркву увукли у тада прљаву политичку борбу и она постала прост слуга окупаторских власти. Требало је да сателити од окупаторских власти добију подршку да остану на управи земље, што су могли

постићи само њиховом потпуном оданошћу и потчињеношћу Немцима, извршавајући послушно сваку њихову жељу и наредбу. Ти немачки измеђари ишли су тако далеко, да су, не само по наговору Гестапа, вршили притисак и претили најстрожијим мерама митрополиту Јосифу, већ су га и оптуживали да је он главна сметња споразуму између Цркве и владе и да је као руски васпитаник велики противник Немаца.

Акција од стране Недића, Љотића и Јонића против митрополита Јосифа почела је од првог дана окупације. За време потписа фамозног апела про-

Митрополит скопски
Јосиф (Цвијовић)

тив комуниста који је саставио Јонић са Велмаром Јанковићем, Митрополит није био у Београду, већ у Аранђеловцу ради давања помоћи и распореда по епархијама и парохијама избеглом свештенству. По његовом повратку у Београд дошао му је Јонић и у присуству епископа Емилијана затражио да у име своје и у име Цркве потпише апел. Митрополит Јосиф је то одбио, мотивишући своју одлуку црквеним принципом: светосављем и братском опоменом а не вулгарним изразима и претњама. На поновно енергично, претеће Јонићево захтевање, Митрополит је одговорио. „Нисам толико југунаст да се пред аргументима не поклоним, али ме они нису уверили у оправданост и корисност вашег тражења. Ни национални осећај, поред црквених принципа, не дозвољава ми да се црквени ауторитет на овај, од Вас предложен начин, манифестије. Свако лично може чинити што хоће, а у име Цркве само оно што Свети архијерејски синод реши. Ја као председник Синода и заменик Њ. Св. Патријарха немам овлашћења да у име Цркве потпишем тај апел, а ни лично нисам расположен да пођем тим путем којим ми предлажете. То ми Христос и Свети Сава не би благословили. То није њихов пут!“ Јонић после овога још оштрије продужи кампању против Цркве и Митрополита. Да би је лакше могао водити црквене послове, преноси из Министарства правде у своје Министарство просвете и назва се Министар народне просвете и Вера, а све то објашњавајући тиме „тако Немци хоће“. Кад је покушао да се умеша у нека чисто унутрашња црквена питања, Митрополит Јосиф му је писмено одговорио, да он, иако надзорни министар, нема право да се меша у унутрашње ствари Цркве. Као одговор на то Јонић смањује црквени буџет, прети комесаријаством у Цркви и доноси низ уредаба и одлука против интереса Цркве. Прави интриге. Зове поједине синодалце и друге владике и нуди им положај Патријарха, итд. Али у томе ништа не успева, јер су сви чланови Синода заједно са Митрополитом били у свему сагласни.

Кад Јонић сам није успео у својој акцији против Цркве, он је позвао у помоћ Љотића, Недића и још неке од својих блиских сарадника. У дневним листовима отпочели су отворени напади на Цркву, митрополита Јосифа и владике. Љотић архијереје у једном чланку назива „ни врући ни ладни“. Његови људи јавно говоре: „скоро ћемо са овим архијерејима ликвидирати“. Јонић и његови пријатељи говоре и пишу о „црвеним владикама“, о „старом лисцу“ и узурпатору црквене власти који владује смета у њеном спасоносном послу. Недић лично покушава оно што нису успели Јонић и Љотић: да увуку Цркву у братоубилачки грађански рат. Он позива, 20. X 1941, на конференцију у Претседништво владе све тада присутне архијереје, који се одазивају позиву. Од владика су били присутни: митрополит скопски Јосиф, епископ звор-

ничко-тузлански Нектарије, браничевски Венијамин, захумско-херцеговачки Николај, злетовско-струмички Викентије, мukачевско-прјашевски Владимира и оба викара. Поред Недића конференцији је присуствовао и министар правде Чедомир Марјановић. Недић је одмах прешао на ствар. „Окупатор је нервозан и незадовољан ставом наше Цркве, која стоји на страни догађаја а не предузима никакве кораке да се одупре большевизацији нашег света. Большевизам и комунизам су опасни непријатељи цркве и вере.“ Износећи шта све тобоже раде партизани, Недић је позвао Цркву да свесрдно помогне владу у гоњењу комуниста и партизана. „Став Цркве мора бити јасан у свему“, рекао је Недић, „она се не може више камуфлирати.“

Кад је Недић завршио свој говор митрополит Јосиф замоли архијереје да неко на то одговори, али се они сви сагласише да он као најстарији то учини. Узвеши реч, митрополит Јосиф прво је констатовао и нагласио да говори у име свих архијереја, да није „узурпатор власти у Цркви“ као што му се приписује, већ да се потпуно законски и канонски налази на челу Цркве. Затим је наставио: „Српска црква се не може упуштати ни у какве политичке комбинације а нарочито не у оне које одударају од јеванђелских и светосавских принципа; она неће ићи ни у једну политичко-партијску комбинацију, њој је клерикалizam стран; она се не може идентификовати ни са каквим доктринарством, које не проистиче из њенога схватања света, живота и крајњега циља човекове среће, вечнога спасења. Природно да се она још мање може идентификовати ма са којом владом, а најмање ма са којом личношћу, нити може дозволити да буде искоришћена у циљеве њој стране и штетне. Она има свој јеванђељски вечити циљ: братство људи као синова и кћери Божијих, има и свој метод да то постигне: апостолски и светосавски. Она је била увек за ред и мир, за братство и слогу свих народа, а специјално за своју паству Србе. Она је Српска црква, народна, па зато проповеда: „Помоз' Боже да се Срби сложе!“ Мир, слогу и праштање од нас траже и Бог и Црква. Бог је наш отац, а Црква наша мати. Она као мајка своје српске православне деце, не може и не сме рећи: Овај ми син не вальја, ви га убите! Кад би то она, не дај Боже, рекла, не би више била мајка. А зар би Црква смела гурнути овај голи, боси и ненаоружани народ у сигурну погибију, а још за чији рачун?! Она то нити може нити сме чинити. Црква има само да мири а никако да разбуктава пламен раздора у овом несретном народу, народу који је најмање крив за овакву жалосну судбину. Ваш позив да се угледамо на рад Светога Саве не помаже вашу тезу. Ми баш радимо као што је радио Свети Сава. За време сваће између браће Вукана и Стевана он није подпирао борбу, већ мирио. И ми радимо исто тако и тражимо да и Ви то радите. Ми идемо путевима Светог Саве. Од Цркве

и њених представника не тражите више, јер наша Црква неће моћи следовати пут ни Руско-московске цркве, ни њихове Заграничне цркве, а најмање Румунске цркве. Вршићемо само овај јеванђељски и светосавски посао. Ако због тога њени представници и буду подвргнути нежељеним последицама, трпљиво и радо ћемо их поднети. Ни један неће зажалити своје главе!" Завршивши говор, митрополит Јосиф затражи од Недића да пита присутне архијереје да ли се слажу с њим. На то му сви присутни архијереји одговорише да су потпуно сагласни са Митрополитовим излагањем. Тиме је конференција била завршена. Али је дошао њен епилог. Три дана доцније дошао је митрополиту Јосифу шеф владиног Прес-бирија за пропаганду и донео готову писмену декларацију, тобоже са одржане конференције. У њој се говорило да су се владике саставле са Недићем по својој иницијативи и донели одлуку „да Црква ступи у одлучну борбу против комунизма“. Поред владика који су били присутни унети су и они који у то доба нису били, не само на конференцији, већ ни у Београду, и то епископ бачки Иринеј, епископ банатски Дамаскин, епископ тимочки Емилијан и епископ нишки Јован. Тај трик владе Митрополит је оштро осудио скрнувши пажњу шефу Прес-бирија да се то код озбиљних људи не би смело додогодити, изјавивши да декларацију неће потписати. Влада је, и после тога, издала другу декларацију и у њој рекла шта је хтела, али без пристанка и потписа митрополита Јосифа. Због оваквог свога става, Јосиф је био оптужен Немцима и против њега почела је организована хајка од представника власти и пронемачких људи, који су га називали црвеним владиком.

Године 1944. и 1945. земља је „ослобођена“, окупатор је пртеран, али је иза себе оставио праву пустош, беду и немаштину. На све стране су биле рушевине. Земља без народа, а оно мало народа, што је у појединим покрајинама остало, без кућа и икаквог склоништа, го, бос, гладан, физички потпуно иссрпљен, деца без родитеља, родитељи без деце. Могло се ићи стотинама километара, где су некада била густа српска насеља, па да се жива душа не сртне. Од негашњих великих вароши, варошица и села, остала су само згаришта или порушене и опустеле зидине. Милион и седам стотина хиљада жртава, од чега само на Србе православце пада око милион и триста хиљада. Српска православна црква била је и материјално и физички потпуно упропашћена. Од 19 епархија у земљи само су 7 владика били у својим епархијама; остали су пртерани, интернирани или убијени. Двојица митрополита и двојица владика убијени су на најзверски начин; један митрополит и тројица владика умрли су пртерани из својих епархија – смрт је наступила као последица злостављања и претрпљених мука. Поглавар цркве Њ. Св. Патријарх и двојица владика налазили су се у чувеним

немачким и италијanskим логорима смрти. Из шест епархија били су пртерани сви свештеници, а из других пет већи број. Тако је од 3.511 свештеника, монаха и монахиња, једна трећина била поубијана или помрла намучена и злостављана, а једна трећина пртерана из својих места у Србију. Од 2.939 цркава, манастира и капела било је спаљено, разрушено и демолирано 1.728. Само у Горњокарловачкој епархији од 183 цркве, срушено је 172. Поред тога уништено је преко 1.000 драгоценних иконостаса, све црквене ризнице, библиотеке и око 3.000 старих икона од велике црквене, културне, историјске и уметничке вредности. Све друге драгоцености из седам епархија у разбојничкој Павелићевој усташкој држави, које су вековима чуване, опљачкане су и разнесене, или послате у Загреб на чување. У таквим околностима и под таквим приликама требало је стегнути срце, зауставити сузе и приступити послу – постепеном обнављању црквеног живота и уопште живота преосталих пострадалих људи. Поред тога новостворено стање у земљи, донело је сасвим изузетан положај Цркве у држави – Црква је била одвојена од државе. У редовним приликама то би био велики потрес, а тек у тадашњим, у којима се Црква налазила, тешкоће су биле огромне. Снаћи се у таквим приликама требало је на првом месту мудрости, затим присебности, куражи и јаке воље. Митрополит Јосиф имао је све те особине и био је заиста дорастао томе тешком задатку. Заједно са преосталим архијерејима и свештенством одмах је приступио послу. Препреке су биле огромне и изискивале су велико самоодрицање и пожртвовање. Али се напред морало ићи, и ишло се! Поново се почeo успостављати какав-такав црквени живот у запустелим и опустошеним крајевима. Олакшање је било велико што је народ правилно схватио и свесрдно помагао напоре Цркве. У томе раду Митрополит је био неумoran. Он свуда стиже, свакога прима, саветује, упућује, даје директиве, поучава, теши, креши, подиже. Од раног јутра до мрклог мрака његова су врата свакоме отворена. После разговора са њим сваки излази окуражен, пун самопоуздана и вере у самог себе и у свој народ, са подстреком за нове подвиге, за нове напоре, за нов живот. Довољно је било видети у тим данима његову енергију и његову вољу за рад, чути његове мудре речи и очинске савете, па да се човек препороди, да у њему исчезне сваки страх и зебња од онога што доноси сутрашњица, да нестане свака сумња у могућност бољег живота и да се добије огроман полет за нова прегнућа и нове жртве.

Митрополит Јосиф воли нашег човека, он са себе јаједно са његовим патњама и у свакој прилици гледа да му помогне и олакша живот. Поред свештеничког позива и архијерејске дужности, он у сваком другом погледу поучава, упућује и саветује наш народ. Активно учествује на унапређењу њего-

вог живота и подизању културног нивоа наших људи. Он сматра да треба поћи у народ. Све оно што добро и паметно човек научи и види треба пренети у народ. Док је још био свештеник у селу добављао је из расадника боље саднице воћа и уносио их у село, први у селу почиње набављати мају за сирење и показује народу како да сири. Први почиње оснивати набављачко-земљорадничке задруге и читаонице и то са дosta тешкоћа и неповерења, да га доцније многи у томе помогну. Преко задруге набављао је модерније справе за земљорадњу, као тријере, сецкалице, гвоздене плугове и томе слично. Сељаци неке справе брзо прихватише а у неке изразише своје неповерење. Издржао је борбу док је све чланове задруге убедио у корисност набавке гвозденог плуга. Нарочито је томе био противан чича Иван Павловић из села Погошнице. Не могу наши вочићи ту гвожђурију вући, тежак им је и овај наш дрвењак, говорио је старац. Ипак се успело да се набави један гвоздени плуг „комет“, али, с тим, ако не буде добар, да га откупе поп и учитељ. Купише плуг али нико не зна са њим да оре. Први је покушао поп Јосиф и једну цelu ноћ учио је како се са њим ради. Кад је научио упутио је у то и неколико одраслих ћака, међу њима и два унука чича Ивана из Погошнице, који брзо схватише посао. Одмах превозише плуг на њиву чича Илије. На једној страни чича Илија запрегао два пара волова у свој дрвењак и 3-4 человека муче и себе и марву са тим дрвењаком, а на другом крају њиве његова два унука ухватили вочиће и ору ли ору гвозденим плугом уз песму. Посматрајући децу, чича Иван призва синовца Хранислава и упита га: „Ама шта раде она дечурлија?“

- Ору стрико!
- Ко их то научи?
- Ко ће други него поп, стрико!

- Хм, хајд да видимо како им иде посао. Дође чича Иван и посматра а деца враголасто певуше својим вочићима и слажу бразду за браздом. Узе чича Илија плуг да и он види како иде посао. Пусти једну бразу па загледа плуг, пусти другу, па и трећу. Испита затим децу зашта је која чивија, рупа и друго. Пошто сазнаде како се бразде продубљују, проширују, запитаће: „Храниславе, шта кошта ова направа?“

- 60 динара у злату!
- Пет дуката, је ли?
- Да, одговори Хранислав.

- Добро, добро! Извади кесу из њедара, одбраја 5 дуката и даде их Хранилаву рекавши: „Ево ти ово паре, подај их попу нека себи купи други плуг а ја овај не дам. Однеси му још једно јагње као приде и реци: Благосиља чича Иван да и даље учиш народ добру.“ Нешто слично се дододило Митрополиту кад је био свештеник у срезу драгачевском. У

селу Драгојевцу приволео је сељаке да око цркве искрче трњак и засаде разно воће, затим да просеку неки пут и подзидају га. Двадесет и више година доцније, једнога дана, стиже му у Скопље сандук јабука и унутра једна цедуљица са написом: „Са нама си садио, са нама се слади, право је!“. Тако је Митрополит почeo са увођењем маје за сирење и гвозденог плуга, па продужио са бОљим кошницама, приплодном стоком, калемљењем воћа, оснивањем сеоских читаоница и задруга и друго. Сељаци му ни једно добро нису заборавили. У почетку су гунђали али су после благодарили.

Као владика обилазио је села по Македонији и свуда је упућивао народ како треба да ради и да живи. Учитељима саветује да народ окупљају око себе, саветују га и држе му корисна и практична предавања из свакодневног живота, нарочито из пољопривреде, да стварају читаонице, земљорадничке задруге, да сеоску децу упућују у „Привредник“, на занате и у трговину. Ако им у томе буде требала његова помоћ, да му се обрате, а он ће све што може учинити са највећим задовољством.

У раду на подизању живота на селу Митрополит је нарочито много полагао на улогу жене. Жену најпре треба упутити на правилан живот. Та жена, мученица и паћеница, за њега је темељ и стуб куће. Он не сматра да је довољно речено за важност жене, кад се каже: „Кућа не стоји на земљи, него на жени“, већ да је правилније рећи да „цео народни живот у жениним је рукама“. Жену само треба правилно васпитати и добро упутити у стварност живота, а избећи све што је може навести на раскош, каћиперство, сујету, лакомисленост и друге лударије, па ће нам народни живот бити упућен правилним путем.

Митрополит Јосиф је велики и искрен пријатељ народа. Његова љубав према своме народу и Отаџбини је неизмерна. Кад су они у питању, за њихов напредак и спас нема жртве коју не би био у стању поднети. Њега интересује српски народ ма где се налазио. Кад је први пут дошао у Београд 1895, да продужи школовање, са савског пристаништа одмах је погледао према Земуну. Није га интересовала „Швапска Аустрија“ већ да ли тамо има правих Срба, и ако их има зашто се не подигну и не сједине са слободном и моћном Србијом, мислио је он. Објава анексије Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске затиче га у Кијеву на студијама. Тадогађај га страшно узбуди и онерасположи. Своме болу даје одушка у писму своме добротвору жичком епископу Сави и каже да се нада да ће свете молитве нашег милог светог архијереја и просветитеља Саве пред престолом Светишињега помоћи да Срbin храбро издржи, са пуно уздања на Божју помоћ и правду, све напоре садањег, за српско племе историјског момента. „Тврдо верујем да његово свето окроје пребраја осветнике тужнога Косова и ослободиоце подјармљене му ћедовине,

Милоша светог. Опростите, ја се као Србин морам одушевљавати стварима светог народног ослобођења, а тако и сваки брат Србин ако Јуда није, ако Бранковић није.“ За себе каже да учи колико му „силе ума“ и друге околности дозвољавају, али сваки час очекује Србинов убојни поклич: „Хеј трубачу с бојне Дрине!“ А тога дана, свети крст и мач, па у бој за слободу народа свог, за ону слободу за коју је и Богочовек разапет на Голготи; јер ако брата не љубимо и за ближњега свога живот не положимо, та како ћемо Бога љубити кога не видимо?!“ А кад га један брат Рус тих дана теши да не буде „печалан“ јер ће Босна и Херцеговина ускоро постати руске губерније, то га толико раздражи, да своме тешитељу сручи песницу испод браде и овај се одмах нађе на поду. Идуће, 1909, он се опет у писму владици Сави јада да света права паћеничког српског народа не уме да цени бездушна Европа, нити да му се достојно одужи што ју је пет стотина година бранио од азијатске навале. „Но Бог је спор, али достижен. Он ће помоћи нашем народу, а ми служитељи светог Олтара и идеала српскога народа, од сада још више следоваћемо Његовој светој заповести, а за свету правду живот залагати по примеру Спаситеља светог Господа Исуса Христа.“ Али Митрополит није знао само лепо да пише и прича, него и да остварује своје идеје. То је показао 1912. и 1914, када је као добровољац отишао у прве борбене редове.

Митрополит Јосиф је чврстог и јаког карактера. Он невероватно подноси све тешкоће и напоре. Сматра да се издржљивошћу, трудом и добром вољом све може постићи. На тај је начин целога живота све тешкоће савлађивао, а било их је безброј. Капља камен дуби... Треба хтети, и још што је важније, треба смети и све ће се постићи, то је увек била и сад је Његова мисао водиља. Он је изврстан познавалац живота и људи. Умешан је и мудар. Строг је али правичан и гледа да све окрене на шалу, за коју је увек оран и у најтежим и у најопаснијим часовима. За време борби око Гучева 1914, био се сродио са браваром из Београда, неким Милошем, познатим присталицом и пропагатором социјализма. Слагали су се врло добро. Једном приликом док су ишли заједно да заузму један планински врх, Јосиф ће дирнути свога саборца, каплара Милоша: „Како се Милоше овај твој посао, рат, слаже са твојим социјализмом?“ Овај се не наљути, већ се одмах досети и довикне му: „Као и твој са Библијом. Морамо ваљда своју кућу бранити од свих напасника.“ Уопште, по својој духовитости и досетљивости Митрополит има доста сличности са својим земљаком Милошем. Митрополит Јосиф уме да избриси человека као ретко ко, мислиш пропашћеш, да најзад заврши са каквим оштрим или братским и очинским саветом. Кад виче, не бој се, кад ћути – чувај се. Није злопамтило и осветљубив. Кад би му из Црквеног суда Његове епар-

хије почели непрестано достављати оптужбе против неког свештеника, он би тужиоцима одговорио: „Ори прико волом кога имаш, док бољег не стекнеш.“ Оптуженог би призвао себи и тако избрисио, да се овај за недељу дана није могао освестити. „Кад бих ја све кажњавао како ви желите не знам би ли ко и од вас остао читав“, говорио је референтима. „Казнама се мало постиже, а васпитањем све. Кад би ви сви били добри, шта бих ја требао међу Вама.“ Да изведем овде један пример његовог кажњавања. Један млађи свештеник запустио је своје дужности, почeo се опијати. Црквени суд га оптужи, а Митрополит га позове к себи на одговорност и шта му је све рекао нико није чуо, али је члановима суда наредио: „Овај ће остати овде десет дана, служиће сва свакодневна богослужења, а Ви ћете га пазити и упућивати. Позивајте га у своје домове и дејствујте на њега да се поправи. После десет дана доведите ми га и реферишите о његовом успеху.“ Тако је и било. Кад га доведоше после десет дана Митрополит га упита: „Оче драги, како сте се осећали овде за ово кратко време?

- Скаша да знајеш?
- Да, само по Богу и по души да збориш!
- Ето, првих шест дана како магла ми беше пред очи, а седми дан прозрех. - Последњу реч изговори тако као да је бацио топовски хитац, каже очевидац.

Митрополит се само насмеши, а очевидац се загрцују од смеха и утече у суседну собу, оставивши врата ошкринута. Владика га нуди чашицу ракије, он одбије „Не, уште на векот, не!“ А вина, пита Митрополит: „Ич, ич, не!

- Добро оче, попићемо заједно кафу.
- Едно кафенце сакам. - Владика нареди да момак донесе три кафе. Затим извади из свога стола требник и дарова га свештенику.
- Да си жив Деда, да си жив! Да ти бакнем рака!...

У доношењу одлука или суда о људима и различним предметима потпуно је објективан, непристрасан, и руководи се увек стварним разлогима, неопходним потребама и општим црквеним или народним интересима. Необично је дисциплинован, а то тражи и од својих подчињених. Има велику храброст, смелост и самопоуздање. Оно што мисли сме отворено да каже, а што каже сме да уради, не бежи од одговорности. Код њега је увек била девиза све за част, а образ ни за шта. Не боји се смрти и готов је увек да се жртвује за добро и спас српског народа и Српске православне цркве. Никада му страх од смрти није могао образ кальати. Скроман и повучен, он не воли раскош и сјај; то га ни мало не заноси и не опија. У часној, поштеној и оправданој борби готов је да се жртвује. Задовољан је оним што је и што има, за нове положаје и

нова звања се не отима, али кад му се наметну или повере, прима их са пуно достојанства и одговорности. Он је свестан песника стиха „Себ прегорев највише се може“. Тога се држи и заиста је већ давно прегорео себе у борби за православље и Српство. Кад су му за време окупације претили да ће ово или оно са њим учинити, да ће га збацити са положаја, одузети му сва звања и пртерати из Београда, он им је поручио: „Ништа ми не можете. Мој брат у селу има две козе, а ви ћете ми вальда оставити штап као старом човеку. Ја ћу штап на раме, две козе преда се, па на пашу; оне ће мене хранити. Брат је толико у могућности да ће ми поред козјег млека моћи дати још парче проје. Више ми ништа не треба. Ја никада нисам научио благовати, већ злопатити и мучити се. Кад сам био у школи пуста сиротиња и голотиња доводила ме је дотле да по три дана нисам хлеба имао. Ја сам ћутао, нисам се никад и никоме жалио и вальано трпио. И доцније у животу имао сам често таквих дана. Ја их никада нисам заборавио нити са њима везу изгубио. Спреман сам ако треба да их опет стојички поднесем.“ А човек који је на тако нешто спреман, заиста је себе прегорео и њему нико ништа не може. Такав човек неће образ, част и достојанство продати за љубав комодитета, лажне спољашности, части, власти и других разних повластица, а Српску православну цркву и српски народ неће никад и нипошто ни изневерити ни издати. Он је увек држао да су само часни путеви, добри путеви. А његови путеви до данас заиста су били и часни и исправни.

По његовом мишљењу свештеник треба да служи само Богу и народу. Он не сме своје парохијане да дели на добре и рђаве, нити по њиховој политичкој припадности. Њему морају сви парохијани бити једнаки и он подједнако од свију омиљен, цењен и поштован. На то га је определило дубоко животно искуство. Док је био још капелан своме тасту Сими у Сијечој Ријеци, млад, бујан и енергичан улетео је у политику и одмах се ухватио у коштац ни с ким другим, већ са тадашњим великим радикалским народним трибуном и прваком, протом Миланом Ђурићем. Супротставио му се у срезу црногорском. Имао је огромног успеха. У политику га је у ствари увукao и на политичку борбу изазвао сам Ђурић својим поступцима. Позвао га је 1905, пред изборе и тражио од њега да засуче рукаве и ради и бори се за радикалског кандидата кога странка буде истакла. Одговорио му је да то од њега не тражи, агитовати у народу не може, нарочито ако му се не буде свидио кандидат. Прота му одговори да то неће да чује, него у борбу. „Ја хоћу слогу и јединство странке, сви ћемо свештеници помоћи, само понеки од вас млађи штрчи. Но, ви пазите шта радите, можете рђаво проћи. У ред синко. Требаћу ја Вама и Вашој кући.“ Јосифа издаде стрпљење. Протине га речи

страшно увредише. Погледа га у очи и рече му: „Кажите молим Вас г.proto, јесам ли ја слободан грађанин и могу ли припадати свакој странци законом дозвољеној?“ – „Можеш, али ћеш се љуто карати, ако ме не послушаш.“ „Кајао се не кајао“, рече Јосиф, „до сада сам ишао уз Ваше људе, а сада идем да се пријавим клубу самосталаца. С Богом!“ Поклони се и оде, и преко своје воље пријави се за члана нове самосталне странке, која је била лево крило радикалне. Примише га раширених руку, али им обећа да ће се свим часним средствима борити против самовоље радикалске. Тражио је само од стране самосталаца, да се ни један памфлет на личност и томе слично неће примити, нити у срезу растурати и народ међусобно mrзeti. Обећање и испунише. За време агитације није било ни оштре препирке, ни жучних нападача, ни подвала, ни политичких чикарми, ни ујдурме. Све је ишло часно и поштено што је много допринело сузбијању самовоље. Али се одмах у почетку агитације разочара јер виде да за њега као свештеника није политика. Кад је на дан окружне конференције у Ужицу дошао са 50 коњаника из свога среза, прошли су са барjakom поред куће проте Ђурића, „да види да се не шалимо“. Али кад после прођоше тако улицом поред старог и уваженог трговца Чајевића, овај видећи попа на челу дружине подвикне му: „Балави попе, у цркву, није теби ту место“. То га жестоко жацну, јер осети да је човек у праву. Неко из његове дружине хтеде на старца насрнути, али их он одврати са речима: „Оставите га. Стари реакционар.“ Као поштен и исправан човек Јосиф се одмах поколебао у својој одлуци да се бави политиком. Али у том моменту није имао куд. „Јер ко се у коло хвата, а у ноге узда, мора коло доиграти.“ А после? Видеће! Избори се завршише. Радикали су били потпуно потучени. Јосифови партијски пријатељи били су поносити, а он лично забринут и све се више учвршћивао у мисли да политика није посао за њега. А у памети му се стално врзмalo оно што му рече старац Чајевић. Ако би наставио политику, морао би се одрећи свештеничког позива и моралних принципа, резоновао је Јосиф. Свештенику није место у партији на штету свога позива. Није му се допадало делење на „наше“ и „ваше“. Политичари почеше да прогоне своје противнике. То га још више озлоједи. Кад су га приликом дољаска краља Петра I у Ужице позвали на свечаност и на ручак, он запита је ли позван на ту свечаност и његов сапарох и старешина цркве проте Новак Милошевић. Кад му рекоше да није позван зато што није „наш“ човек, већ политички противник, радикал, Јосифа то страшно наљути. Узалуд су му доказивали да прота Новак и њему добра не жели. Јосиф је остао при томе „да је он исправан старешина, стар човек и несравњено заслужнији за ову земљу него ја“. Није хтео без њега отићи на свечаност. Јосифови партијски пријатељи су

попустили. Позвали су и против Новака. Овај поступак његових партијских пријатеља би му непосредан повод да напусти политику, сматрајући да та партијска атмосфера није за њега, гуши га, и одлучи да се посвети потпуно Цркви, да буде свештеник за шта се и спремао, а не партијаш и партијски ђилкош. И од тада никад се више није хтео плести у политику.

У материјалном погледу Митрополит није расипник али ни тврдица; више је широке руке него тврдица. У погледу трошења општег, државног, црквеног или неког друштвеног новца врло је одмерен и шкрт, али је са располагањем својих добра врло издашан. Нема установе или человека који се њему обратио, а да их није помогао. Кад се увери да некоме треба помоћи, он не чека да га дотични замоли, већ то сам чини. Године 1912, он се обрати писмено својим земљацима Дрежничанима да их помогне да подигну школу, нису му на писмо ни одговорили. Међутим, 1921, они му се као владици, сами обраћају и кажу: „Ти сад седиш у златним столицама, иза тебе сјајно сунце сија, пусти мало зрака да и на нас греје. Сети се твојега сиротовања када си бос и гладан замицао у школу преко Градине. И данас има доста деце школе жељне. Помози да до школе дођемо.“ И помогао им је лично доста, али је нарочито утицао на свога по мајци сродника Игњата Даничића, трговца из Београда, те их је он новчано огромно помогао, те су школу подигли. Тражили су да им подигне цркву. Није их одбио, и колико је могао, помогао их је, молили су га да им он освешта цркву. Пристоје, али под условом да претходно направе колски пут од 10 километара који би везивао центар њиховог села где су им црква, школа и општинска судница, са државним друмом Ужице – Кокин Брод. Сељаци прво нису хтели да пристану и препирали су се са владиком. Најзад су пристали и направили добар пут. Кад је пут био готов, 1. октобра 1929, дошао им је њихов владика и осветио храм у присуству великог броја гостију из Ужица и других места. Мештани су били поносни и говорили су: „Хвала Богу, сада имамо и школу, и цркву и пут. Видеше и наша деца, и наше жене, и наше село први пут код себе, не само Владику и толико одличних гостију, него и кола и аутомобиле. До сада се мучисмо са нашим коњићима по овим странпутицама, а сада ћемо са колима не само ићи у Ужице него у цео свет. Хала Богу! Хвала и нама, али да не беше Владику ни пута не виђесмо.“ Кад је 1931. Владика био у Подкарпатима његови земљаци послали су му писмо са поруком: „Ти одврља некуд у свет, као да нема леба код нас... Где си да си, немој нас заборавити. Пиши капетану (срском начелнику) да нам пошаље машину да овај пут мало боље дотерамо.“ За Владику није било већег задовољства што његови мештани имају не само добар пут, него чак и два

пута. Знамо да је у Патријаршији једном господину пола године давао по две-три хиљаде динара месечно из личних средстава, јер дотични није имао никакву плату. Поменута личност није му се баш ни мало добро одужила. Пре неколико дана црква из Краљева поручила је неке сасуде у Београду. Митрополит је из своје личне уштеђевине, коју је припремио за свој погреб, одвојио 28.000 динара као прилог цркви у платио те сасуде.

Има још једна особина коју нарочито треба истаћи код митрополита Јосифа. Он воли и цени књигу и науку. Он поштује и потпомаже људе од књиге. Ретко је срести человека његових година који више чита и то, не само своје стручне књиге, већ и књижевна и научна дела. Нарочито воли да чита дела из народне прошлости и народног живота. Он уме лепо, сочно, просто, народски да пише, са доста нових речи из народа и да увек истакне оно што је битно и важно. Велики је број добрих чланака из историје Српске православне цркве, нарочито о њеним истакнутијим људима, које је написао митрополит Јосиф по разним стручним црквеним часописима. Стога је сасвим разумљиво што је Митрополит као човек оваквих духовних и душевних особина брзо стекао велику популарност у народу. Њега народ воли, има у њега поверење. Кад је требало да иде у Русију на студије 1908, сељаци га нису хтели никако пустити. Учитељ и Јосиф морали су измислiti објашњење зашто њихов попа мора ићи у Русију, које би сељаци могли примити. Он је несумњиво данас један од црквених великородостојника који ужива највећи углед и ауторитет како код већине своје сабраће и свештеника тако исто и код свих верника. Његова врата су свакоме и у свако доба отворена. Нарочито има осећај благонаклоности и љубави за нашег малог простог човека, сељака, раденика и занатлију код којих ужива неподељене симпатије.

Наша Црква има на својим врховима доста учених и способних људи у земљи и на страни, али се митрополит Јосиф од свих њих издваја својом несаломљивом вољом, енергијом, умешношћу, издржљивошћу, смелошћу и мудрошћу. Он је до сада толико пута показао да је умео свакда одлично стајати на стражи црквених и народних интереса и бити њихов тумач кад год их је требало заштити и унапредити. Треба се сетити само немачке окупације од 1941. до 1944, када је пут Цркве стално водио најужом стазом, литицом, поред амбиса у који је могла бити лако сурвана да се никад више не подигне. Требало је само један погрешан корак начинити па би пад у амбис био судбоносан. Међутим, само човек његове мудрости могао је Цркву провести тим опасним и убиственим путем.

Београд, 9. јуна 1950.

Др Драгослав Страњаковић

ЈЕРАРХ НОВЕ ШКОЛЕ И НОВОГА ДУХА

Григорије Божовић—приповедач, путописац, политички и национални радник, учитељ и наставник, писац огромног броја прича, путописа и репортажа објављених у „Политици“ између два светска рата, који је 1945. бешасно ликвидиран, оставил је у својим путописима живу слику о битољским и охридским данима митрополита Јосифа и владике Николаја.

Говорећи како су бугарске „владике“ заменили Николај Охридски, Јосиф Битољски и Серафим Злетовски, у репортажи **Низ Голему** („Политика“, XXVI/1929, бр. 7530, стр. 4; **Урезане истине**, 1930) Божовић о српским јерарсима тврди: „А Божја вера веће смирености од њихових данас у православљу нема...“

Средина у коју после уједињења долазе владике Јосиф и Николај описана је у путопису **Православско гнездо**, који је Григорије Божовић најпре објавио у „Политици“ (XXVI/1929, бр. 7588, стр. 1-2), затим у збирци **Урезане истине** (1930):

Погледаш подножја Јабланице и Галичице, које сече Игњатијев пут: свуд унаоколо на језерским обалама посађена је црква до цркве, манастир до манастира. Свуда, само где се нашло лепо и погодно место. Голим оком се са жала види св. Наум. Грчки су у њему мањом натписи, али је то наша светиња. Основе јој је ударио св. Наум, помагала и подизала маједонска династија, проширио кнез Владимир а обновио цар Урош. Од Подградца до Струге ређају се те цркве, све у нашем српском слогу. Све без изузетка. И са сачуваним именима основача или обновитеља. У једном селу крај Струге и Арнаутин ће вам показати једну развалину црквену, коју је „подигао краљ Милутин и венчао се у њој са једном од својих многобро-

јних жен...“ Свеколика Западна Маједонија је под црквама и црквиштима. Али Охридско језеро одваја. Одваја у том погледу цео овај крај мимо све друге области наше земље. Као Синај, као Тиваида, као Атон. Охридско језеро, његова висијска котлина, изгледа да је од вајкада, од искони, било најпогодније место за верски развигак на Балкану. Као Тибет у Китају. Прва Јустинијана, Кутмичевица, наш средњовековни и садањи Тибет. Без шале - охридски крај је прави Тибет, а Охрид његова Лхаса...

Битољски авраћин (Југословенска пошта, II/1930, бр 187, стр. 17; Урезане истине, 1930), више приповетка него репортажа, у потпуности је посвећена владици Јосифу и управнику владичанског двора у Битољу Василију Николајевићу:

Кад сам згазио још на прве степенице мраморних стуба које су из дворишта уводиле у пространо предворје громадне Епископије, затресла ми се сва снага. Дуго сам некад живео у Битољу, често пролазио овом улицом, држећи руком у цепу готов револвер, али никад нисам зашао у ово двориште, нити коракнуо преко овога углачанога мермера. Јер је ова зграда била двор егзархијскога митрополита, у којој је деда-владика био Бугарин и који као такав није могао имати никакве везе ни са једним Србином, осим са оним који је под притиском каме и бомбе ишао да му се поклони и да постане Бугарин.

А данас је та кућа наша епископија. У њој станује и делује опет деда-владика, само не стари, који је више лично на каквога анадолскога Карамана но на Бугарина, већ један диван ужички поп, један у исто време ванредно образован прелат православни, преосвећени вла-

дика Јосиф Цвијовић. Познати национални работник, јерарх и нове школе и новога духа, новога замаха и нових подвига, тај човек изабрао је за поље рада Битољ, да собом покаже онако исто као и Николај Охридски да хришћанским ратницима још нису прошла времена, нити да за ваљане заточенике може бити тешких попришта. Још пре овога часа ја сам много слушао о овоме владици. Дошао је, унишао у цркву, у ону од тесника и у ону живу и брзо успео да раскрави срце не само оних који су то чекали, него и оних чијим су душама до јуче витлали грчки и бугарски најамници под високим камилавкама. Постао је, дакле, епископ Јосиф убрзо прави, омиљени народни деда-владика...

Зато сам био одиста узбуђен, кроз сећање ми је за тренутак прошла стравична успомена, па ме за тили час загрејало једно радосно и топло осећање за овај град и за његову околину, која данас има само једну цркву и једнога њена чувара, а не дели се више на тaborе као пређе. Владика Јосиф, када сам ушао у његову пространу одају, примио ме је весело и пријатељски.

- Ваља да вас угостим - рече ми после поздрава и уводног разговора: - ја то хоћу и желим, али не јамчим. Слушали сте за мене да умем заповедати. То је тачно, али и ја имам своје слабости. Има и над попом поп... Једно изненађење за вас. Новинар сте, писац.... Васо, чича-Васо, овамо-де.

К нама уније лаганим кораком и без службеничке поизности старац средњега раста. У грађанској половини одори, потпуно плав, великих жутих бркова, зелених лукавонаивно насмејаних очију. Мешавина свеца и врага, правдичине и опаснога на зубу

човека од духа и тешка живота. Ђоса из приче, Дева Јанка Веселиновића, заточник, предан роб, тежак, заповедало и нездовољан стрико: све као да беше у овом, с прва погледа, чудном старцу. Он лукаво погледа унаоколо, заустави своје очи на мени, па одмах по том разведри свој израз као да је хтео да ме владика не узимље на врат и ја стекнем о њем неповољно мишљење - та боли је он у самој ствари но што се чини овом врашком свету...

- Ето, чича Васо, посјетио нас овај добри човјек - јужним говором говори са њим владика - па га требује и дочекати. Ваља ракија, ваља кава, треба и која цигара... па... Бог ти, а душа ти...

- А та ли је, преосвећени? Причекни да га видим...

То беше владичин управник куће, његов пријатељ, стапалац, његова разбирига и нека врста правога поочима. Јер тај стапац у средсредио је сву своју љубав и све своје на заранку дане на овом човеку, на његовом добром гласу и раду. Још само са једном жељом живи: да колико може послужи свом преосвећеном пријатељу, који га је под његове старе дане увео у своју кућу, и односио се према њему и часно и као према најрођенијему.

Необично је занимљива прошлос овога старца. То је управо једна пустоловина за поему. Василије Николајевић је био виђени трговац у Мостару. Изразити Херцеговац. Немирна духа, хајдуке крви, задрта и родољубива православчина и слободар. Године 1876. продао је у Мостару све што је имао и отишао у устанике. Војевао је и дошао у Црну Гору. Није му се ончас видео кнез Никола. Училило му се да обманује народ, да само глуми. Зато је прешао у Србију. Немирањ као и увек, одмах је прешао у Пашићеву странку. Најмио је хотел „Престолонаследник“ и брзо се обогатио. Али 1883. допусти један политички збор у својим просторијама, те га познати Скендер-

ровић казни са тридесет дана затвора и прогонством из земље. Отишао је у Бугарску. У Рушчуку је отворио хотел „Балкан“ и још две мање сличне радње. Опет је почeo сјајно зарађивати. Његова гостионица убрзо је постала збор наших политичких бегунаца. Код њега је гостовао бесплатно познати митрополит Михаило, а покојни Пашић са друштвом пуних шест месеци. Но му Бугари 1885. забране рад, одузму имовину, те пређе у Румунију. И ту се брзо снашао. Букурешком перфекту кумовао, те је због те добре везе добро радио опет као хотелијер. У Београд се вратио заједно са емиграцијом и на Дорђолу држао две кафанице. Постао је у своје време члан „Српске браће“, бринући се о јужним крајевима. Као најфрантичнији Пашићевац опет је имовно посрнуо и постао послужитељ Богословије Св. Саве у Београду. Тад је упознао као ћаке владике Николаја и Јосифа. Према овом последњем био је нарочито поверљив и расположен а Николаја је добро уочио:

- Е, велику главу, слушај дите, има овај овје. - говорио је он тада ученику Јосифу.

Године 1915. заробили су га Бугари, те је у ропству код њих био молер и црквењак, долазећи често у тешке сукобе и мучења. 1920. године, пролазећи за Битољ изабрани владика Јосиф срео га на нишкој станици, сломљена, оронула:

- Дођи к мени, чича-Васо.
- Вала, виђеју.

Но на путу испред Прилепа преврнуо се аутомобил и владика сломио руку. Чуо то Васа, појурио и ноћу упао у владичин конак у Битољу:

- Чух да си настрадао, па дођох да ти се неко свој нађе крај тебе. Шта ћеш кад си калуђер. А кад ти не будем требао - отићи ћу...

Од тога дана чича-Васо је стално код владике. Чува га, пази му кућу, штеди кесу. И због тога често долази с њиме у су-

коб. Владика је широке руке, необично гостољубив и не зна шта је новац, дајући га и лево и десно. Често због тога муку мучи. Дешавало се да момку пружи само пет динара да донесе цигарете. Чича Васо га сртне, извади из цепа чувану стотинарку и наређује да момак не брука владику, но донесе две пуне кутије "Вардар". Па затим уђе владици и - свађа до неба...

- Кромје чина, а божја вјера не знаш шта радиш... Све народу, све другима, а теби шта остаје? Е, није то шала владика... Али без паре... хе... хе... И Христос је допуштао да се који србрник причува.

Плане и владика.

- Гле, гле, а био си некад добар - завртео главом Васо, па пошао да се спрема да иде од њега.

- Врати се опет кад хоћеш - додао владика на растанку.

- И на томе ти хвала. - одговорио Васа побеђен, па се вратио. (...)

Кад владика спрема своје посланице народу, он неизоставно тражи да му их претходно прочита. И увек једна иста реч:

- Само трукуј. - кад му се свиди, и

- Тако, тако као Николај високо, па те неће нико разумети. - кад му се посланица не свиди.

На глас о Пашићевој смрти заплакао владика, а заплакао и чича-Васо:

- Хе, нема нас више (тј. нас радикала) Би... (...)

И тако из дана у дан. Владика се понекад лјути, а чича-Васо му не узимље за зло. Он гледа његов конак и уређује не може боље бити. Држи га чисто и у реду, те се владика не боји да увек и изненадно прими и најугледније госте и странце.

- Владика је ово, господине, окреће се мени: - а не какав на мастирски чајавац. Мало господства и достојанства није на одмет: видиш шта раде католици.

Освећена новоподигнута црква Светог пророка Илије у Трнави

НОВИ ХРАМОВИ-ТАПИЈЕ СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

У прошлом веку житељима Трнаве требало је шест година да подигну свој храм, посвећен Св. пророку Илији. Осветио га је 1869. митрополит српски Михаило, од чије се смрти ове године навршило сто година. У наше доба, када је постало јасно да стара црква не може одолети збу времена, Трнавци, увек жељни Бога, смогоше снаге да за седам-осам година, у врло неповољним приликама, изграде нови велелепни храм, посвећен свом старом заштитнику-великом старозаветном ревнитељу за веру Св. Илији.

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава, заказао је освећење за 18. октобар 1998. Овај чин је увеличан тиме што су у њему, поред епархијског архијереја, учествовала још два српска православна епископа, славонски Г. Лукијан и горњокарловачки Г. Никанор. Парох трнавски, отац Милан Беговић, и последње дане пред освећење искористио је да, као и свих ранијих година, предводи своје парохијане на извођењу завршних радова, нарочито на уређењу црквене порте.

Кишовито јесење време устукнуло је пред велиkim даном за Трнаву, тако да је 18. октобра, у недељу, у целој Шумадији сијало сунце, било је врло топло за ово доба године. Поздрављајући долазак архијереја у Трнаву, парох Милан Беговић, рекао је да је градња новог храма била угледање на ревност коју је Господ Исус Христос показивао за дом Оца свога, а током радова верници су се молили да Господ прими овај њихов дар и излије свој благослов на све парохијане и васцели род српски.

На божанственој литургији, која је уследила после троносања храма Св. пророка Илије, протонамесник Милан Беговић од Преосвештеног епископа шумадијског Г. Др Саве одликован јеprotoјерејским достојан-

ством, за његов велики допринос подизању цркве и за двоји подеценијски пастирски рад у Трнави. Вишечасовно богослужење улепшала је песма црквеног хора из Смедеревске Паланке. Учесници литургије имали су прилику да прате производство тројице младића за чтечеве.

Проповед, испред новоосвећеног храма, пред више од хиљаду ипо верника, епископ шумадијски Сава, у друштву са епископима - Лукијаном славонским и Никанором горњокарловачким и уз присуство великог броја свештеника, почeo је цитатом Старозаветне реченице - Господе, ја знам да Ти све знаш: „И заиста, наш Господ је свезнајући. Иако је Господ свезнајући, у Кесарији Филиповој упитао је ученике своје - шта говоре људи о мени, ко сам ја. Апостол Петар, у име апостолског сабора, одговара - једни кажу да си Јеремија, други Илија. А шта ви мислите, ко сам ја - наставља Спаситељ, мада савршено зна шта ученици мисле. Ти си Син Бога Живога - каже апостол Петар. Јутрос, пред затвореним вратима овога новога храма, Господ је упитао све нас, шта мислите, ко сам ја. Ми га нисмо упоређивали са старозаветним пророцима, јер врло добро знамо ко је Господ. И ми му одговорисмо данас - Ти си Син Бога Живога.“

Преосвештени владика шумадијски Г. Др Сава у наставку проповеди је рекао: „Ми смо захвални Господу, који је већ низ година засејава свету земљу Србију новим храмовима. И ти нови храмови ће бити убудуће тапије, да је ово српска земља, као и Дечани, Пећка Патријаршија и Грачаница. Али, авај нама, на Косову је све мање и мање Срба, и не само на Косову, него и овде, у овом делу Србије. Једном приликом, када су апостоли били у опасности,

они су завапили Господу - Господе, помагај, изгибосмо. И ми данас, приликом освећења овога новога храма, вапимо Господу - Господе, помагај српском народу, јер изгибосмо. Многи ваши преци су изгинули у Првом и Другом светском рату. Гинули су у Славонији, гину сада на Косову, а још већа је несрећа у убијању нерођене српске деце. У свим нашим селима и градовима, све је више сахрана, а мање рођења.“

У архијерејској поуци највише места припало је насушној потреби да се домови верника напуне децом, да би и потомци данашњих житеља Трнаве, кроз сто и више година, могли говорити, као ми о онима који су градили цркву у време митрополита Михаила, да су њихови преци били богати вером. Беседа је окончана призивом, да се благодат Божија богато излива на све, да Св. пророк Илија пред Богом штити све који показаше велику ревност за Цркву Христову.

На свечаности пред новим трнавским храмом, епископ шумадијски Сава, најзаслужнијима за подизање нове цркве, предузећима „Трнава-камерц“ и „Трнава-промет“, Радовану Васиљевићу и Милану Тинтору, уручио је ордење Св. Саве III степена. Архијерејима, који својом светом десницом осветише Божију кућу у Трнави, нови прота Милан Беговић, уручио је пригодне дарове.

За белом трпезом љубави, која је приређена за више од хиљаду мештана и њихових гостију, о срећи која походи свештенослужитеља када се подигне нови храм, говорио је архијерејски намесник белички и лепенички,protoјереј – ставрофор Милутин Петровић, некадашњи парох трнавски.

Освећени темељи нове цркве Преподобне матере Параскеве у Крагујевцу

БРИГА СЕ ПРЕТВАРА У РАДОСТ

У веома тешким временима, житељи крагујевачког насеља Виногради, предвођени вредним парохом оцем Милованом Антонијевићем, смогли су снаге да намеру о подизању нове цркве претворе у стварност и озидају чврсте камене темеље богомольи која ће бити посвећена Преподобној матери Параскеви. Да су парохијани Друге светосавске крагујевачке парохије богати вером, потврђује и то, што су многи, већ у рано недељно поподне, 25. октобра 1998, када је заказано освећење темеља, почели да се окупљају код градилишта, бринући да ли је све спремно и уређено за долазак Архијереја и гостију. Чуле су се и њихове речи, да су помагали и да ће то убудуће чинити, без обзира на оскудицу у којој се живи, не били храм што пре био изграђен.

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, праћен од протојереја-старовијора Драгослава Степковића, архијерејског намесника крагујевачког, протојереја Радована Чанчаревића, старешине Саборне крагујевачке цркве, господе Верољуба Стевановића, градоначелника Крагујевца, професора др Ненада Ђурђевића, председника крагујевачке Црквене општине и архитекте Радослава Прокића, пројектанта новог храма у Виноградима, долазећи на складно подигнуте темеље, благосиљао је окупљене вернике. Они су, током освећења темеља, са побожношћу и пажњом пратили смишљао стихова Давида Псалмопевца, који говоре о Божјем дому на земљи.

Речи Преосвештеника Г. др Саве, изговорене на темељима храма Св. Петке, објаснили су неопходност непрестаног зидања Живе Цркве

Божије, које неће бити без камених храмова са четири зида. За Живу Цркву, која се скупља у зиданим храмовима, Господ каже, где су двојица или тројица сабрани у име моје, ја ћу онда бити са њима.

Наш архијереј је затим гово-

вању међу православним Србима, јер су њене мошти чуване у капели београдске цркве Ружице. Рекао нам је наш владика, да се лично уверио, када је био на поклоњењу моштима Свете Петке у Јашију, да хиљаде и хиљаде Румуна чекају да

Са освећења темеља храма Свете Петке
у Виноградима (Крагујевац)

рио како је дуги низ година била велика архијеријска брига, јер су до недавно у Крагујевцу постојале само две цркве, Стара и Саборна, па су многи Крагујевчани, нарочито о велиkim празницима, били без божанствене литургије. Туговали су пастири, што су многе душе изгубљене због недостатка храмова. Али, бригу и тугу Господ је претворио у радост, јер се у Крагујевцу подиже доста нових храмова, који ће обухватити и оне који су били ван ограде, како је у старој уметности представљан храм.

Посебно место у слову Његовог Преосвештенства нашла је чињеница да ће црква у Виноградима бити посвећена Светој Петки, која је у великим пошто-

целивају мошти велике светитељке.

Захвальјујући свим приложницима који помогли да се отпочне градња виноградске цркве, Преосвештени епископ Г. др Сава је изразио наду да ће се у њој многи окупљати, крштавати, венчавати, причешћивати, да ће овај храм служити да се свака душа спасе, јер је већа радост на небу за једног покланог, него за деведесетдевет праведних. Нарочита захвалност изречена је градоначелнику Крагујевца, г. Верољубу Стевановићу, који се с великим пажњом стара за локације нових крагујевачких цркава.

Л. М.

На Малу Госпојину освећена нова црквена сала у Тополи

ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА ЈЕ СВАКОДНЕВНО ПРИСУТНА У НАШЕМ ЖИВОТУ

Рођење Пресвете Богородице - слава Тополе и њене цркве, Карађорђеве задужбине, увеличана је ове године Светом архијерејском литургијом, коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава и чином освећења нове црквене куће, у оквиру које су врло складна украшена црквена сала са свештеничким станом. У току литургије епископ шумадијски Сава је проповедао народу о свакодневном учешћу Пресвете Богородице у животу православних хришћана, указујући на велики јубилеј који се слави наредне године - две хиљаде година од Благовести: „Господ је рекао - благо онима који слушају Реч Божију и држе је, а то исто ће рећи и Пресвета Богородица у Кани Галилејској, приликом савијања гнезда двоје младих, када је Господ учинио своје прво чудо. На тој свадби је био Господ да својим присуством покаже да је брак чистан, јер је брак Бог благословио, ту су били апостоли, ту је била Пресвета Богородица. Када је примећено да је нестало вина, мајка моли свога Сина да помогне домаћину. Господ Исус Христос благо јој каже - Још није дошао час мој. Када је дошао Његов час, Господ је претворио воду у вино и тако је учинио своје прво чудо. Поента свега овога је: када је Господ својој мајци рекао да још није дошао Његов час, она каже апостолима - Шта год вам рече учините. Ове речи су скоро идентичне са речима Господњим. Пресвета Богородица је била на челу оних многобројних жена које су из стопе у стопу пратиле Исуса Христа и помагале Га у мисионарском раду.

Зато се ово праћење од Богородице и жена назива у право-славној хришћанској теологији апостолским следовањем - лаичким апостолатом. Задатак је свих наших хришћана да слушамо Реч Божију и да је држимо. Када су људи приступали Господу Исусу Христу и молили га да им одговори на питања или да одговори на молбе за исцељење, Господ Исус Христос је питао често - како читаш, како верујеш.“

Најављујући да се идуће године навршава две хиљаде година од оног дана, када је велики анђел Гаврило објавио најрадоснију вест, да ће Богородица родити Сина Божијег, епископ Сава је говорио о великому значају Пресвете Богородице за наше спасење: у најсвечанијем моменту литургије она је прва личност, са седам титула, које се свештенослужитељи сете; низ црквених песама увек се завршавају стиховима који су посвећени Богородици; на сваком православном иконостасу она је поред Спаситељеве иконе, а редак је православни дом који нема њену икону; цео свет је обасут чудотворним иконама Пресвете Богородице. Учесници литургије у Тополи имали су привилегију да чују од нашег архијереја непосредно сведочење о икони Мајке Божије која је проплакала у православном албанском храму Св. Николе у Чикагу.

Његово Преосвештенство епископ Г. Др Сава говорио је и о данашњици, о стању вере у народу: „Ми смо се сакупили да одслужимо божанствену литургију, да се помолимо Богу заједно, да Господ благослови српски народ који трпи велика искушења. Ево, већ шест-седам

година се питамо - зашто нас Господ овако посећује. Одговор добијамо данас и у тополској цркви, која није пуна народа. Где су остали становници овога града, зар су заборавили на Малу Госпојину, јер ово је крсна слава целог овог града. Ко Бога заборави и Бог ће заборавити њега. Да би се Бог вратио к нама и да би Господ отклонио сва ова искушења, неопходно је потребно да ми први приђемо Богу. Ако се ми не вратимо Богу, ова искушења ће и даље потрајати.“

Владика шумадијски Г. Др Сава узнео је молитве, да бисве учеснике литургије, све Тополце својим покровом, иконама и молитвама сачувала Богомајка. Представнику тополског предузећа „Електродистрибуција“ епископ је уручио орден Св. Саве III степена, за значајну помоћ која се пружа црквама и манастирима у Оplenачком архијерејском намесништву. Пререзан је затим славски колач. Свечар је био г. Милосав Дамњановић из села Тополе, познат као веома ревностан учесник црквеног живота Тополе.

После освећења нове тополске црквене сале, приређена је трпеза љубави у новом простору за окупљање верника. Захвалност свима који помажу унапређење црквеног живота у Тополи исказали суprotoјереј Миладин Михаиловић, старешина Карађорђеве цркве и архијерејски намесник опленачки и Преосвећени епископ шумадијски Сава, који је и овом приликом показао да пастирски брине о Тополи, њеним храмовима и верницима.

Н. Јованчевић

Освећени темељи нове цркве у Гарашима

СЕНИЦА ЗА СВЕТОГА ПРОРОКА ИЛИЈУ

Вишегодишња настојања мештана подбукуљског села Гараша да подигну цркву била је ометана од безбожника. Међутим, народ у Гарашима је врло богат вером, јер је, када је време дошло, у кратком периоду, без обзира на економске недаће, озидао камене темеље за храм који ће бити посвећен Св. пророку Илији. Да су Гарашани богати вером, оценио је и Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, 19. септембра ове године, на дан када су архијерејском десницом освећени темељи ове нове Божије куће.

Лепота чина освећена темеља храма, у коме доминирају псалми о утврђивању Дома Господњег, увеличана је учешћем деце обучене у српску народну ношњу, која су помагала приликом полагања у темеље повеље о оснивању сенице Св. пророка Илије у Гарашима, како за нову цркву рече владика Сава. Народу који се окупио у великим броју, надлежни Епископ упутио је и следећу поруку: „Бог ће да услиши све наше праведне жеље и молбе, докле ми будемо живели по Његовим моралним законима које је Он прописао још у Старом завету. Ти закони се нису променили за ових пет и по хиљада година. Ја сам Бог који се не мењам, каже Бог још у Старом завету, па како се Бог не мења, тако се не мењају ни Његови морални закони.“

О Св. пророку Илији, коме ће бити посвећен гарашки храм, епископ Сава је рекао: „Било је много пророка у Старом завету, међутим старозаветни народ никога се није тако бојао као Св. Илије и Св. славног пророка Мојсеја. Они су били за старозаветни народ страх и трепет.

Па и наш српски народ гаји врло велико поштовање према Св. пророку Илији. Свети пророк Илија узнет је на небо жив. Када се Спаситељ преобразио, а одело Његово постало бело као

Захваљујући свима који помогоше да у Гарашима, познатом, историјском селу које је Србији давало угледне луде, почне градња цркве, Преосвештени епископ Сава је још ка-

Освећење темеља будуће цркве Светог Илије у Гарашима

снег, а лице Његово сијало као сунце, тројица апостола, Петар, Јаков и Јован, нису се толико уплашили преображеног Господе, који их је повео да виде колико могу да поднесу, како се каже у Преображенском тропару, Његову славу овде на земљи. Више су се уплашили када су видели да Господ разговара са Мојсејом и Илијом.

Похваљена је ревност мештана на подизању храма, али је шумадијски Архијереј највише апеловао на трајном зидању Живе Цркве Божије, јер Господ не станује само у зиданим храмовима, него станује и у душама нашим и у срцима нашим. Зато св. апостол Павле каже свим хришћанима свих времена - зар не знате да сте ви Црква Бога Живога.

зао: „Зидање великог броја нових храмова у наше време доказ је да смо заиста на правом путу, на Божијем путу, на Царском путу, по коме су ишли најбољи синови нашег народа, Свети Сава и сви његови последници.“

Председник грађевинског одбора Љубиша Димитријевић, који је уз архијерејског намесника орашачког протонамесника Миленка Дидића и месног пароха Сашу Гавrilovićа најзаслужнији за све ново што се чини у црквеном животу Гараша, захвалио је Епископу што је благословио њихове радове, обећавајући да ће све бити учинено, како би кроз две године, када се слави две хиљаде година од рођења Спаситељевог, храм у Гарашима био завршен и освећен.

Велика радост за мештана села Рашевица и темничког краја

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ ХРАМА РОЖДЕСТВА ХРИСТОВОГ

На левој страни Велике Мораве, недалеко од Параћина, налази се село Рашевица. Источни део села припада Помо-

јуна 1998. године да дође у село и одреди место где ће почети да се зида рашевичка црква. Тај догађај је лично највећи

прослављају, била је присутна дилема којем светитељу или празнику ће бити посвећен нови храм. На предлог епископа шумадијског Саве, прихваћено је да црква буде посвећена Рождству Христовом. Тако ће Рашевчани кроз две године дочекати велики јубileej, две хиљаде од рођења Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа, са храмом посвећеним том најрадоснијем догађају.

Освећење темеља нове цркве обављено је 30. августа ове године. Више дана пред тај свечани чин, четрдесет- педесет људи, као у каквој кошници, радило је на утврђивању и подизању темеља. Тада се видело да слога мештана може бити примерна.

Мноштво народа, из целог Темнића, дочекало је тог поподнеда свог владику. После полагања повеље у темеље и њиховог освећења, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, у беседи и поуци верницима, рекао је да је овај дан духовни рођендан села Рашевице...

Домаћин народног славља поводом овог радосног догађаја био је г. Бранислав Николић, члан грађевинског одбора, који је поклонио земљиште за порту нове цркве.

М. П.

Народ окупљен на освећењу темеља храма Рождства Христовог у Рашевици, 30. августа 1998. године

рављу, где се гаји кукуруз и пшеница, док западни, према Јухору, има услова за гајење винове лозе и воћарских култура. Ако је Бог неком месту дао сва блага овог света, онда их је дао Рашевици.

Намера мештана Решевице да пре седам-осам година отпочну подизање храма, није се остварила. Верници ипак нису одустали, јер се нису мирили са тим, да њихово село буде „пусто село“, да нема Дома Господњег... Све су припремили, тако да је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава могао већ 18.

сабор јер се окупило врло велики број парохијана, деце из школе, верника из свих делова Темнића. Поздрављајући Преосвештеног, парох села Рашевице о. Милутин Поповић, објаснио је које су препреке онемогућавале да ово село раније подигне храм. Додао је да је тако било у прошлости, али да се сада, хвали Богу, појавио човек који је покренуо акцију за зидање цркве. То је г. Љубиша Илић који је окупио тим младих људи и њихова одлучност даје гаранцију да ће успети да подигну цркву.

Како у Рашевици има у току године више празника који се

ОБНОВЉЕЊЕ ХРАМА ПРЕПОДОБНОГ РОМАНА У РЕКОВЦУ

Летопис црквеног живота у Рековцу препун је записа о напорима побожних Левчана да подигну, обнове и улепшају свој храм. Забележено је: црква коју су градили од 1909. године, срушила се, због подводног терена, 1912; данашњи храм Преподобног Романа почeo је да се зида у септембру 1928, да би грађевински радови били окончани током 1929; иконостас од ораховог дрвета постављен је 1932, а звоно, поклон Драге Премовић и Лепосаве Рајевац, сестара рођених у Рековцу, 12. августа 1933; освећење је извршио на преподобног Романа, 16/29. августа 1933. године, викарни епископ сремски Др Тихон (Радовановић). Храм је после Другог светског рата више пута препокриван, да би дотрајали кров од ћерамиде, 1976, био замењен лименим.

У најновије време Рековчани су одлучили да црква буде улепшана доградњом предворја - спољне припрате, улепшане стубовима. Освећење новог дела цркве заказано је на дан када се наша Црква сећа, прославља и празнује преподобног Романа, који је међу верницима Левча и Белице у великом поштовању. Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава, после освећења припрате и опхода око храма, служио је Свету архијерејску литургију. Великом броју учесника, међу којима је био и принц Томислав Карађорђевић, Епископ је са новог предворја беседио, хвалећи побожност и црквеност Левчана. Најпре је подсетио да је блаженопочивши краљ Александар, отац принца Томислава, врло ценио народ Левча,

па је сваке године, дане од Великог четвртка до Васкрса проводио у манастиру Каленићу, где се причешћивао и после тога на Празник над празничима ручао са својим Левчанима. О краљевској љубави према овом крају сведочи и задужбинска црква краља Александра у Опарићу.

Од многих невоља, које снalaзе наш народ, Преосвештени владика Сава помену је проређени живаль у Левчу, Шумадији, Србији. Али Господ избавља из свих невоља праведне, па смо чули да је у једном селу Епархије пре десет година било само шесторо деце, а да их је данас, када се почиње зидање цркве – тридесеторо. Ако ми не будемо становали на овој земљи, њом ће овладати неко други, који се не хрсти са три прста и који нам загорчава дане живота нашег у постојбини где смо постали и одакле смо потекли.“

Пре него је уручио архијерејске грамате за службнима за подизање храмовног предворја у Рековцу, Преосвештени владика Сава је призвао благослов на све вернике, остављајући им у аманет да тврdom вером граде Цркву Божију. Грамате за ревност Цркви додељене су Стојадину Марјановићу, Душанки Марјановић из Рековца, Малиши Миленковићу из Јагодине, Љубиши Жуњићу из Аустралије и Рековчанима Ивану Томићу, Љубиши Тодоровићу, Мирославу Томићу, Драгољубу Гајићу и Животи Анђелићу.

Н. Ј.

НЕКОЛИКО ЛЕПИХ ДАНА У РУМУНИЈИ

Са благословом епископа шумадијског Господина Др Саве, деца из Дома „Св. Јован Крститељ“ посетила су Румунију. До ове посете дошло је настојањем и организацијом г. Свете Маџаревића, а по жељи пријатељских и братских градова побратима – Старе Молдаве и Крагујевца.

По лепом и сунчаном дану, 24. септембра ове године аутобусом смо кренули на четврородневни боравак у Румунији. На румунској граници су нас

дочекали градоначелник Молдаве г. Јакуб Киширау, председник Демократског Савеза Срба, г. Сава Константиновић и њихова пратња. Зажелели су нам добро дошлицу и пријатан боравак у Румунији.

Брзо смо стигли од границе до града Старе Молдаве, пролазећи кроз лепе пределе и места где живе Срби. У Граду, пред Домом културе Срба, дочекало нас је много Срба и Румуна и њихове деце. Дочек је био срдачан и дирљив, наше девојчице прихва-

тили су као да су им рођена деца, која су била негде на путу па су се вратила кући. Одмах су девојчице из Дома распоређене по кућама наших Срба и Румуна, где су имале највећу пажњу, удобност и љубазност, а надасве љубав и дружење са њиховом децом.

Боравак деце у Румунији био је испуњен богатим садржајем, јер су организатори настојали да покажу што више лепота Старомолдавске области. Посетили смо велики индустриски град Рашицу и били гости Института

шумарства Молдавске Жупаније, место Оравица, где се налази најстарије румунско позориште, стари и величанствену грађевину, затим чуvenу бању Херкулано и манастир Свете Ане, који изнад дунавске луке Оршава, светли и блиста од лепоте и који призива сваког пролазника да се у њој Богу моли.

Недељу, последњи дан нашег боравка у Румунији, провели смо са драгим домаћинима у нашој српској цркви Рођења Св. Јована Крститеља на заједничкој Литургији који су служили месни свеш-

теникprotoјереј Васа Плестић, protoјереј Милан Борота и protонамесник Милован Мићић. На Литургији су певале девојчице заједно са молдавским појцима.

После подне кренули smo кући. Растанак деце од својих нових пријатеља био је тужан и тежак. Децу је опет испратио господин Јакуб Киширау, поделивши им поклоне и зажелевши им све најлепше у животу, затим г. Сава Констандиновић, председник Демократског Савеза Срба, који је зажелео да деца поново дођу у посету код сада, како

каже, „старих пријатеља“. „Вејрујте да вас много волимо, и да вам све радости у животу желим“, рече г. Констандиновић. Испраћају су присуствовали и чланови породице код којих су деца била смештена и многи пријатељи и познаници, како Срби тако и Румуни.

Аутобус је кренуо, деца су махала својим новим и драгим пријатељима. Утици су дивни, све што је лепо брзо прође, али се зато дуго памти и никад не заборави.

М. Б.

У Крагујевцу, у славу Божију, освећен велелепни Крст на тргу Мала Вага **ЗНАК СВИХ ХРИШЋАНА**

У старом делу Крагујевца, на тргу Мала Вага, постављени су и освећени, 15. августа 1998. године, Крст са оцилима висине 6 метара и спомен чесма посвећена Светом великомученику Георгију.

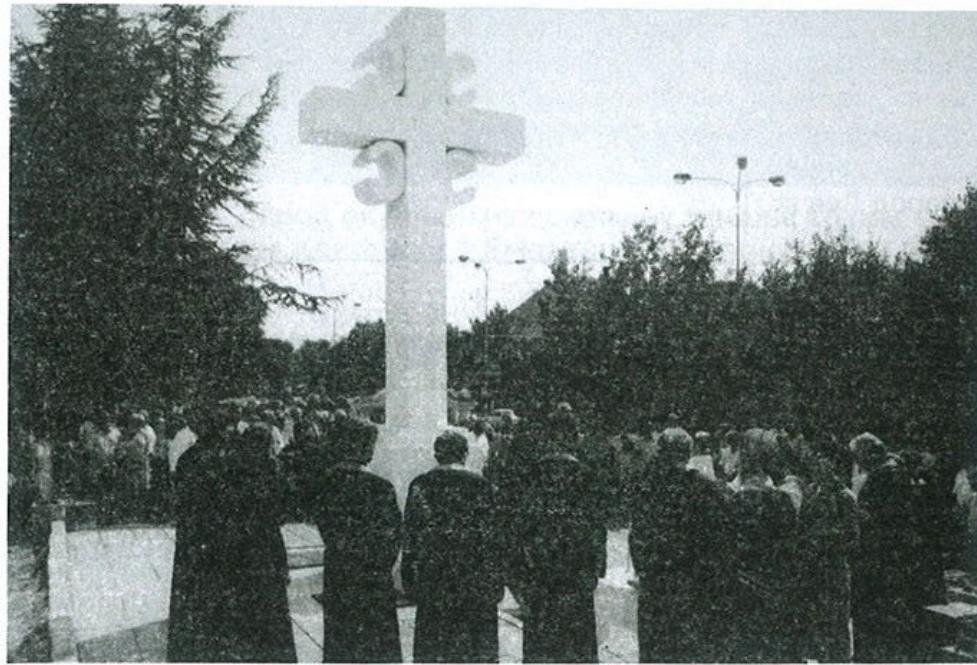
Крста је беспрекорно уређен са цветним лејама и клупама. Ту је и спомен чесма за оне који су уморни и жедни. Овде је и аутобуска станица за приградска насеља Станово, Грошицу, Ердеч,

а уз присуство градоначелника Верољуба Стевановића, председника савета МЗ Палилуле Јевђе Јевђовића, члanova Градске владе, одборника, представника странака, као и већег броја Крагујевчана.

По извршеном освећењу Крста и спомен чесме Његово Преосвештенство Господин епископ Сава се обратио присутним и, поред осталог, рекао да постављање крстова на трговима није ништа ново. Кадгод су наилазиле разне болести, епидемије и друге невоље верници су подизали на трговима оваква обележја, јер је крст знак Господа Исуса Христа и знак свих хришћана.

„И овај Крст је подигнут у славу Божију, у славу распетог и васкрслог Господа. Нека овај Крст и ово освештано место од данас штити овај град и све његове житеље и избавља их од сваке невоље“, рекао је Преосвећени епископ Сава на освећењу Крста и спомен чесме на тргу Мала Вага у крагујевачком кварту Палилуле.

Д. М. С.

Освећење Крста на тргу Мала Вага у Крагујевцу

Пројектант је био архитекта Звонко Михић из Крагујевца.

Радове су финансирали Крагујевчани, установе и Скупштина Града Крагујевца.

Овим је трг Мала Вага добио ново рухо. Цео простор око

Корићане, као и међуградска линија за Чачак и Краљево.

Освећење Крста и спомен чесме извршио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава, са свештенством града Крагујевца,

ШУМАДИЈСКИ СВЕШТЕНИЦИ НА ПЕЛОПОНЕЗУ

Група свештеника Епархије шумадијске боравила је од 12. до 27. августа ове године на Пелопонезу. Високопреосвећени митрополит Амвросије, чије је седиште у Егиону, позвао их је да петнаест дана буду његови гости. На пут у Грчку су кренули: протојереј-ставрофор Живорад Јаковљевић и протојереји Драгослав Сенић, Звонко Витић, Радован Ракић и Раде Антић, сви са супругама.

Кренули смо 12. августа у вечерњим часовима. Удобно, али веома дugo путовање представљало је за нас велики изазов. Ишли смо тамо где раније никада нисмо били. У Атину смо стигли срећно, и ту нас је сачекао домаћин који нас је одвео до места Калаврита, које је удаљено око 250 километара од Атине. Путовали смо ноћу, тако да осим Коринтског канала нисмо ништа могли да видимо. Место Калаврита, летња резиденција Високопреосвећеног митрополита Амвросија, налази се на 32 километара од седишта Митрополије, града Егиона. Иначе, Калаврита је смештена у планинским масивима и до ње се стиже преко дубоких кањона. У Калаврити се налази веома леп црквени дом Калиманопулион, у коме смо и ми били смештени. Сам дом је изградио, а и данас се о њему брине, грчки бродовласник Георгије Калиманопулос, који живи у Калифорнији.

У дому нас је дочекао управник дома, г. Костас, иначе дипломирани теолог и ђакон Петар, који је у исто време био преводилац. Отац Петар је завршио Богословски факултет у Београду.

Сутрадан, у пратњи ђакона Василија, који је такође завршио Богословски факултет у Београду, упознали смо град Ка-

лавриту и њену околину. Сама Калаврита је историјско место, мученички град сличан нашем Крагујевцу. У Калаврити су Немци, 13. децембра 1943. године, стрељали 1.300 родољуба. Будући да је то мало место, Немци су стрељали све мушкице од детета до старца. Мученичка смрт задесила је и месног свештеника Панајотиса Димопулоса, кога је народ много волео и поштовао тако да су га звали Папа-кало (доброта). Када су Немци позатварали жене и децу у једној школи, један Немац је почeo да звони на цркви. Папа-кало је тада био у кући на молитви. Када је чуо звоно, узео је молитвеник и отрао до цркве. Ушао је у цркву и клекнуо пред иконом Господа Христа и почeo да чита псалме Давидове. У том моменту, Немци су ушли у цркву и видевши свештеника, пуцали у њега. Погођен је у пределу груди и крв је пала на молитвеник. Сахранили су га са осталим стрељаним родољубима, са молитвеником на грудима. Нешто касније побожне жене решиле су да ископају тело Папа-калоа и копајући рукама, жена по имени Елефтерија Евангелију (Слобода јеванђеља), прво је откопала молитвеник, а затим и тело свештеника. Молитвеник се чува данас у цркви и на њему се виде мрље од крви. Немци су упалили цркву, у којој се на средини налазио сто са Св. јеванђељем. У цркви је све изгорело осим Св. јеванђеља. Не само да није изгорело, већ се на његовој последњој страни, до корица, појавио Христов лик са трновим венцем, који се и данас лепо види. У моменту стрељања родољуба, сат на црквеном звонику који је показивао 14,35 часова, престао је да ради. То време и данас пока-

зује. У Калаврти данас служе двојица свештеника, о. Георгије је архијерејски намесник, веома угледан и поштован свештеник. Калаврти је позната и по резиденцији митрополита Амвросија, који три летња месеца проводи у њој.

Недалеко од Калаврите налази се манастир Св. Лавра, подигнут 961. године, посвећен Алексију Човеку Божијем. Грци са поносом указују на Св. Лавру, јер је у њој митрополит Герман 24. марта 1821. године подигао устанак против Турака. Манастир је некада имао преко двеста монаха, а сада их има десет. Игумен је архимандрит Филарет. У њему се чувају мошти Алексија Човека Божјег.

На путу према Егиону налази се велика светиња – манастир Мегали Спилео, који је подигнут 361. године и за њега кажу а је најстарији на свету. Манастир је подигнут у једној пећини по којој је добио име. Настало је на следећи начин:

Једна жена, чувајући стадо коза изгубила је једну и кренула да је тражи. Тражећи козу нашла је на пећину. Ушла је у њу и видела право чудо. У пећини је стајала икона Пресвете Богородице, а са њене леве и десне стране по једна велика змија које су чувале икону. Пријавила је свештенику шта је пронашла, свештеник је обавестио епископа, који је дошао да види о чему се ради. Када је ушао у пећину, видео је икону и змије поред ње. Када су змије угледале епископа, одмах су се повукле у пукотине пећине и дозволиле да епископ преузме икону. Утврђено је да је икону урадио Св. апостол и јеванђелист Лука и то од воска. На месту где се налазила икона, појавио се извор свете

воде. Турци су неколико пута спаљивали манастир, али икону никако нису могли да униште. Једном приликом су поставили велику количину барута испод манастира у намери да униште и манастир и икону, али је један монах пре експлозије барута дохватио Св. икону и скочио са петог спрата на камену површину дворишта. Остао је неповређен а икона у његовом нарочију неоштећена. Данас је та икона највећа светиња манастира Мегали Спилеа.

Прилика да се сртнемо и упознамо са нашим домаћином, Високопреосвећеним митрополитом Амвросијем, указала нам се у малом месту Трипота, где смо сви заједно служили Литургију. Сусрет са митрополитом је био заиста незабораван. Одмах смо могли да видимо да је он диван човек, који зрачи духовном лепотом. Пун је радости, расположења и љубави према сваком. Касније смо били његови гости у Митрополији, а навече смо позвани на вечеру коју је он лично приредио.

Затим смо обилазили туристичка места, углавном природне лепоте, као што су пећина Спилео Лимнон и место Планитера, у коме се налазе рибњаци пастрмке. Имали смо задовољство да обиђемо и будемо гости свештеника у Керпињи о. Георгија, свештеника који свакодневно служи сва богослужења, укључујући и Литургију. Сва богослужења врши у малој капели у својој кући. На свим богослужењима присуствује цела његова породица.

Наши домаћини су нам омогућили да видимо и град Па-

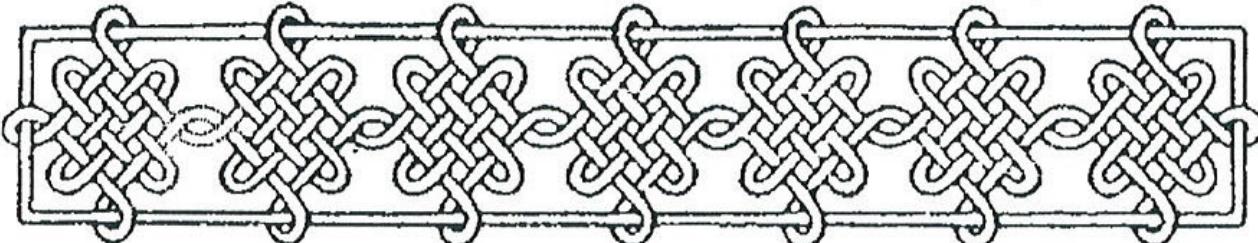
тра. У Патри нас је дочекао архијерејски намесник о. Николај, који је и ректор богословије и предавач Догматике и Пастирског богословља. Показао нам је град Патру и светиње у њему. Највећа светиња је црква Св. апостола Андреја. Стара црква је подигнута 1835. године на месту где је и пострадао Св. апостол Андреј. Некада је у њој и био гроб овога апостола. Римљани су, касније, однели његове мошти у Рим. Поред Старе цркве постоји и нова која је огромних димензија и може да прими око десет хиљада посетилаца. Освећена је 1974. године. Има 12 звоника са преко 50 звона. За време цариградског патријарха Атинагоре и папе Павла VI, Грци су 1964. године успели да врате главу Св. Андреја из Рима, а 1979, и део крста из Француске, на коме је био разапет Св. апостол Андреј. Велике заслуге у враћању ових светиња имао је данашњи митрополит Патре Никодим.

На наше велико задовољство, домаћини су нам омогућили да видимо за нас посебно интересантан манастир Св. Јована Богослова. Иако без преводиоца, упознали смо и ову светињу. Једна млада монахиња на руском језику нам је испричала историју манастира. Манастир је новијег датума. Изградња је почела 1992. године и градио га је српски монах Јевсевије. Отац Јевсевије је много година, скоро педесетак, провео у Атини, као болнички свештеник. Написао је и једну књигу о проблемима болесника које је сретао. Веома поштован монах, о. Јевсевије је са радовима веома брзо напредовао. И када су радови били

при kraju, Господ је хтео да узме свога прегаоца. Упокојио се 10. јула 1995. године, а следеће године у манастир су се уселиле 22 монахиње. Било је и оних монахиња, које су од првог дана учествовале у градњи манастира. Манастир је опасан петоспратном грађевином огромних размера. На последњем спрату има две капеле, које су посвећене Сретењу и Рођењу Пресвете Богородице. У дворишту се налази веома уређен, са капелицом, гроб о. Јевсевија, на коме даноноћно гори кандило. Игуманија је млада монахиња Епитимиса. Обишли смо и манастир Св. архангела Михаила и Гаврила, познат као Св. Таксијарси. Подигао га је Св. Леонтије, 1450. године. У њему се чувају мошти Св. Леонтија. Манастир има преко две стотине св. моштију, које су лепо изложене у једној великој просторији и доступне посетиоцима. Старешина манастира је архимандрит Калиник и има још седам монаха.

Ово је само део онога што смо имали прилике да видимо на Пелопонезу. За све ово заједнички су наши домаћини, пре свих, Високопреосвећени митрополит Амвросије, затим упрвник дома Калиманопулион, г. Костас, који нас је свакодневно возио комбијем свуда где је требало, бринуо се о смештају, храни, био нам на услуги за све што нам је било потребно. Веома су нам помогли и архимандрит о. Јероним, као и ђакони о. Василије и о. Петар. Свакодневно је бар један од њих био са нама.

Радован М. Ракић,
protojerej

ПОПУЊЕЊЕ ЕПАРХИЈЕ ДАЛМАТИНСКО – ИСТРИЈСКЕ, 1912. ГОДИНЕ

После смрти епископа бококоторског Герасима (Петрановића), 1906, пријатеља и сарадника епископа далматинско-истријског Никодима (Милаша), у борби за очување православља, дошло је до једног немилог догађаја. Наиме, када је новоизабрани епископ бококоторски Доситеј (Јовић), дотадашњи конзисторијални референт, рачуновођа и благајник Епархије далматинско-истријске, предавао дужност новом благајнику, испоставило се да је благајна празна. Тај догађај дошао је као поручен и Далматинска влада га је искористила да се ослободи епископа Никодима „кога је сматрала за 'фанатичког православног', који јој је пријечио да тјера са православнима своју великолепту политику“.¹

Акцији Далматинске владе против епископа Никодима придружили су се и неки интелектуалци, световњаци, монаси и свештеници. У исто време,

неке црквене општине су „резолуцијама тражиле да се епископ Никодим свргне“. Епископу Никодиму било је јасно ко стоји иза свих ових акција, те је 21. децембра 1911. године поднео Цару оставку на Задарску епархију и она му је уважена 19. јануара 1912. године.

Иако је Епархија далматинско-истријска била у саставу вештачки створене Митрополије буко-винско-далматинске, са седиштем у Бечу, Далматинска влада обратила се молбом патријарху српском Лукијану (Богдановићу) да предложи два кандидата из Карловачке митрополије и они би били узети у обзир приликом попуњења епископске катедре у Задру.

У том циљу гроф Маријус Атемс, царски и краљевски намесник у Краљевини Далмацији, пише патријарху Лукијану:

Ваша Преузвишености!

Услијед ресигнације господина Др-а Н. Милаша, Епископа у Задру, која је била премилостиво примљена на знање Превишињом одлуком 19. јануара т. г., остало је испражњено мјесто поглавице Далматинско-Истријске Епархије. По високом налогу господина министра за богоштовље и наставу потанко сам размишљао у сврху попуњења реченог мјеста, која би се личност овог земног гр. ист. свештенства могла узети у обзир за ону част. На жалост једина личност далматинског гр. ист. свештенства², која је озбиљно долазила у обзир, одрешито је изјавила, да се из особних и стварних разлога не може нипошто примити позива за ту високу црковну част.

Узрок томе лежи у нарушеним приликама, које владају од неколико времена, међу далматинским гр. ист. свештенством, а које су Вашој Преузвишености добро познате.

Услободујући се свратити позорност Ваше Преузвишености на ову околност приволом господина министра за богоштовље и наставу, частим се најпонизније замолити Вашу Преузвишеност, да би ме благонаклоно изволили обавијестити, не би ли Ваша Преузвишеност могла именовати једног или више виших свештеника из Ваше Метрополије, који обзиром на њихово изображење и остале способности изгледају достојни и способни, да

Епископ Никодим (Милаш)

буду узети у обзор за попуњење мјеста гр. ист. Епископа у Задру.

Услобођујем се још истакнути, да важност овог тешког мјеста и пуног одговорности захтијева такове личности, које у погледу повјерења и челичног значаја стоје над сваком сумњом.

У том смислу молим Вашу Преузвишеност, да при именовању кандидата особиту важност дадете сад истакнутим наводима.³

Након две недеље, патријарх Лукијан одговара грофу Атемсу следећим писмом:

Одзивајући се цењеној замолби Ваше Преузвишености од 30. априла 1912. бр. 10/т. имам част с поштовањем саопћити Вашој Преузвишености, да (обзиром и на потребе поверене ми митрополије) могу именовати двојицу виших свештеника, који би се могли узети у обзор приликом упитнога попуњења, а то су:

1. Димитрије Бранковић, архимандрит, настојатељ подручног ми манастира Беочина, сада засупник на заједничком угарском сабору, 43 године, који је свршивши велику гимназију са испитом зрелости у Темишвару, две године богословје у Задру и три године на богословском факултету у Атини (Грчка) промовисан на овом последњем на степен "пролитис"-а богословља; након чега је прове- давши школ. годину 1894/5. као катихета у подручној ми прав. срп. великој гимназији сремско-карловачкој био од 1. X 1895. до 1. X 1898. редовним професором прав. срп. богословије у Срем. Карловцима и то: за докторату и моралку. Од 1. X 1898. до 15. .1900. био је настојатељем манастира Кувеждина, а од тога је времена без прекида настојатељ ман. Беочина. Говори осим матерњег језика још: немачки, маџарски и румунски.⁴ Одликован је кр. српским орденом Светог Саве .степена.

2. Анатолије Јанковић, архимандрит, настојатељ подручног ми манастира Крушедола, 53. године, који је свршивши гимназијске науке са испитом зрелости и правне науке са првим државним испитом у Загребу, апсолвирао је богословске науке у прав. срп. богословији у Ср. Карловцима. Десет година је био Консист. биљежник епархије пакрачке. Од септ. 1895. до августа 1899. био је настојатељем ман. Ковиља (епарх. бачка); а од тога је времена без прекида настојатељ ман. Крушедола. Од октобра 1898. до авг. 1899. делао је као митрополитски мандатар у удовој тада епархији бачкој. Говори осим матерњег језика још: немачки. Одликован је кр. срп. орденом Таковским и Св. Саве .степена⁵.

Тек крајем септембра 1912, пошто је одлучено да се у комбинацију узме архимандрит Димитрије (Бранковић), пише гроф Маријус Атемс патријарху Лукијану:

Ваша Преузвишености!

Погледом на цијењено писмо Ваше Преузвишености 1. (14) маја 1912. бр. М. 121 ех 1912. гледе двојице виших свештеника, који би се могли узети у обзор за попуњење гр. ист. епископске столице у Задру, част ми је услијед овлаштења Његове Преузвишености Господина Министра за богоштовје и наставу, приопћити Вашој Преузвишености, да је моја намјера предложити архимандрита и настојатеља манастира Беочина, Господина Димитрија Бранковића, за епископску столицу у Задру.

Али прије него подастрем дотични извјештај ц. к. Министарству за богоштовје и наставу у Бечу и прије него исто поднесе Његовом Величанству најсмјернији предлог гледе дотичног именовања, частим се замолити Вашу Преузвишеност, да изволи сасвим поуздано запитати горе реченог Господина архимандрита, је ли он склон - у случају његовог именовања гр. ист. Епископом за Далматију и Истру - примити се те части.

Био би врло угодан што скорији одговор у предмету.

Нек изволи Ваша Преузвишеност примити изјаву мојег одличног поштовања.⁶

Са садржином овог писма Патријарх је упознао архимандрита Димитрија и он је, на крају истог, својом руком, написао:

На горњи допис изјављујем, да сам склон, да се у случају мојег највишег именовања православним епископом далматинским и истарским, примим те части.

У Ср. Карловцима 17/30. септембра 1912.
Димитрије Бранковић,
архимандрит беочински.

Обавештавајући Атемса о садржини изјаве архимандрита Димитрија, патријарх Лукијан му пише:

Преузвишени Господине!

На цењено писмо Ваше Преузвишености од 25. септембра 1912. бр. 264/44 имам част Вашој Преузвишености саопћити, да ми је архимандрит Димитрије Бранковић дао одлучну изјаву, да је склон, да се, у случају његова највишег именовања православним епископом далматинским и истарским, прими те части.

Примите, Преузвишени Господине, и овом пријском изјаву о мојем одличном поштовању.⁷

Најзад, гроф Атемс преко патријарха Лукијана шаље, 26. новембра 1912. акт архимандриту Димитрију о његовом постављењу за епископа задарског и каже:

У савезу са цијењеним писмом Ваше Преузвишености од 30. септембра 1912, бр. 384 имам част замолити Вашу Преузвишеност, да изволи дати уручити придружену писмо новоименованом Епископу задарском Димитрију Бранковићу.

Нек изволи Ваша Преузвишеност примити и овом пригодом израз мoga дубоког почитања.⁸

Извештавајући архимандрита Димитрија о именовању за епископа задарског, патријарх Лукијан му пише:

Од ц. кр. намесништва далматинскога у Задру под 26. новембром 1912. бр. 264/47 през. изданим дописом достављамо Наше службено писмо привијено ·/- и достављамо В. Високопречасности на Вашу употребу.⁹

Након царске потврде, архимандрита Димитрија посветили су, 3. фебруара 1913, у православној грчкој цркви Свете Тројице у Бечу, митрополит буковинско-далматински Владимир (Репта) и епископ бококоторски Владимир (Боберић).

Епископ Димитрије управљао је Епархијом далматинско-истријском у врло тешком времену, у време Првог светског рата, у Епархији где није било лако ни у време када није било рата.

После Првог светског рата део Епархије далматинско-истријске, са епископским седиштем у Задру припао је у политичком погледу Италији, а други, већи део Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Зато је епископ Димитрије поднео Светом архијерејском синоду Карловачке митрополије „како у име своје и своје епархије тако и у име обдувовеле епархије бококоторско-дубровачке молбу ради поновног примања у каноничку везу речених епархија. Свети Архијерејски Синод одлуком својом од 16/29. децембра 1918. године, бр. 110/93. изјавио се вољним до коначне одлуке надлежних фактора примити привремено речене две православне епархије у каноничку и црквену јурисдикционалну свезу своју и заједницу за сву област питања доктричких и чисто духовних, у каквом је одношају православна српска црква у Далмацији, која је касније подељена у две епархије, спрам Богом чуване срп. прав. Митрополије Карловачке била већ 29. децембра 1828. г. до 23. јануара 1873. г. Тога ради упутио је молбу на Председништво Синода прав. Митрополије буковинско-далматинске

ради каноничнога отпуста споменутих епархија, на коју одговор није никад стигао. Међутим је Средишњи Архијерејски Сабор ради пожурења горње ствари изаслао Преосв. г. Димитрија, епископа далматинско-истријскога, давши му потребне пуномоћи и упутства с тим да лично са Председником Синода прав. буковинско-далматинске Митропо-

Епископ Димитрије (Бранковић)

лије Његовим Високопреосвештенством г. Владимиrom Рептом, АЕ Митрополитом питање развргнућа заједнице расправи и канонички отпуст за далматинске епархије споразумно утврди. Ти су преговори завршени отпусном граматом коју је 9/22. новембра 1919. године у Букурешту издао речени Архиепископ Черновички и Митрополит Буковинско-Далматински Његово Високопреосвештенство Г. Владимир...¹⁰

На основу поменутог канонског отпуста проширенi Свети архијерејски синод Карловачке митрополије у седници својој од 7/20. децембра 1919. године под бр. 172/2 донео је одлуку да:

„Прима и проглашује, да су православне српске епархије далматинско-истријска и бококоторско-

дубровачка примљене и на правилан начин опет повраћене у каноничку свезу и заједнику православне српске Митрополије карловачке...¹¹

У сагласности са Светим архијерејским синодом Карловачке митрополије, од 23. децембра 1919. године, престолонаследник Александар својим указом од 4. августа 1920. године решио је „да се епископ далматинско-истријски Димитрије Бранковић, по молби, стави у стање покоја”.¹²

Далматинско-истријска епархија сачувана је у целини све до краја 1924. године. Наследник епископа Димитрија, Данило (Пантелић) резидирао је у Шибенику. На ванредном заседању Светог архијерејског сабора, 29. новембра/12. децембра 1924, донета је следећа одлука: „Далматинско-истријска епархија дели се на две епархије и то: на Задарско-истријску са седиштем у граду Задру, која обухвата делове епархије далматинско-истријске, који су потпали под Краљевину Италију, на Далматинску са седиштем у граду Шибенику, која обухвата део далматинско-истријске епархије, који су припадали Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Задарско-истријској епархији придржују се још оне српске православне црквене општине и парохије, које су припадле Краљевини Италији.”¹³

После потписивања мировног уговора између Југославије и Италије, после Другог светског рата, по коме су извесне територије припале Југославији, дошло је до арондирања територија у црквеном погледу. Свети архијерејски синод на својој седници одржаној 11. марта (26. фебруара) 1947. године донео је следећу одлуку: „Усвојити предлог Његове Светости Патријарха Српског Господина Гаврила и пошто је мировни уговор између наше државе и Италије потписан, то да се територије које су раније припадале Италији а сада припадале Југославији у црквеном погледу арондирају и то тако да се град Задар са најближом околином и далматинским острвима припоји Епархији далматинској, а град Ријека са Истром и залеђем Трста и острвима ужег хrvатског приморја да се припоји Горњокарловачкој епархији. Ову одлуку аналогно прописима чл. 15 Устава Српске Православне Цркве приказати Светом Архијерејском Сабору Српске Православне Цркве и умолити Свети Архијерејски Сабор да је накнадно санкционише”.¹⁴

За живота архимандрита др Јоакима (Чупића),¹⁵ настојатеља манастира Беочина, епископ Димитрије након умировљења живео је у овом манастиру. После смрти архимандрита Јоакима, епископ Димитрије прешао је у манастир Раковац, где је и умро 15 (28) јануара 1938. године.

Сахрањен је у капели Светог великомученика Георгија у манастиру Беочину, чије је подизање омогућио својим великим прилозима. На опелу су чинодејствовали епископи: далматински др Иринеј (Ђорђевић) и викарни епископ моравички Платон, потоњи свештеномученик бањалучки.

Сава, епископ шумадијски

Напомене:

1) Сава, епископ шумадијски, Српски јерарси од деветог до двадесетог века, Београд-Подгорица-Крагујевац, 1996, 370.

2) Гроф Маријус Атемс мислио је овде на протосинђела Серафима (Калика), професора Задарске богословије, који се није „могао одазвати, да професорску своју катедру замени са епископском” (Ј. Вучковић, Попуњење епископске катедре Задарске, Богословски гласник XX, Сремски Карловци 1913, 205).

3) Маријус Атемс патријарху српском Лукијану, Бр. 10/тај., Задар, 30. априла 1913, М. П. А. 121 ex 1912.

4) Архимандрит Димитрије морао је знати и грчки, јер је Богословски факултет завршио у Атини.

5) Патријарх српски Лукијан Маријусу Атемсу, МБр. 121, Карловци 1. (14) маја 1912.

6) Маријус Атемс патријарху српском Лукијану, Пр. бр. 264/44, Задар, 25. септембра 1913.

7) Патријарх српски Лукијан Маријусу Атемсу, МБр. 384, Карловци 17(30) септембра 1912 (М. П. А. 384).

8) Маријус Атемс патријарху српском Лукијану, Пр. бр. 264/47, Задар, 26. новембра 1912, М. П. А. 495 ex 1912.

9) М. П. А. 495 ex 1912.

10) Одлука проширеног Светог архијерејског сабора Митрополије карловачке од 7/20. децембра 1919. год. бр. 172/2 у предмету присаједињења Епархија далматинско-истријске и бококоторско-дубровачке, Гласник Уједињене Српске православне цркве, Београд 1920, 7.

11) Исто, 8.

12) Указ престолонаследника Александра од 4. августа 1920, Гласник Уједињене Српске православне цркве, Београд 1920, 33.

13) АСбр. 69/150 од 29. новембра (12. децембра) 1924.

14) Синбр. 3681/зап. 80 од 11. марта (26. фебруара) 1947.

15) Архимандрит др Јоаким (Чупић) потицао је из старе сентадрејске свештеничке породице. Раније је био професор Старе Карловачке богословије. Иначе био је рођени ујак епископа банатског Висариона (Костића)

ИЗМЕЂУ БОГА И САТАНЕ КРЕЋЕ СЕ ЦЕО ЖИВОТ ЧОВЕКОВ

Непосредно пред смрт, професор Лазар Мирковић је написао књигу „Сатана говори“, у којој је „теолошко-филозофски, нарочито на основу учења Светог писма, као и на основу чињеница објављених у нашој штампи, на популаран начин, приказао присуство Сатане у свету и гореће проблеме данашњице и будућих генерација, међу њима и онај најважнији који прети да угрози срећу и опстанак човечанства око настале опасности глади због пораста светског становништва. Одавно се није чула сажетија реч у православном и хришћанском свету која указује између осталих и на тај најозбиљнији општечовечански и општесоцијални проблем иза кога сваког часа вреба рат“, како је у предговору првом издању (1968), написао Милисав Д. Протић. Друго издање појавило се 1981, али књига је данас ретка и савременим генерацијама непозната. Због тога, обележавајући тридесетогодишњицу смртиprotoјереја професора Лазара Мирковића, објављујемо неке делове књиге „Сатана говори“, с надом да и ови фрагменти пружају одговоре на многа питања данашњице.

У овом саставу Сатана сакупљеним злим дусима подноси реферат и даје директиве за негативно и интересујући људи противно решавање савремених проблема у свету. Злонамерно решавање ових проблема од Сатане дано је и осветљено једино зато, да би читалац лакше прихватио, ћаволу противно, позитивно и човеку корисно решење. Састав је писан – према уменју и знању – само у духу хришћанског учења.

Ја се зовем Сатана, јеврејски хассатан. Придев моме имени је Велијар (Злоћа) (II Кор. 6: 15). Још се зовем Веелзевул тј. господар ћубрета, нечистота и грешка, зато је мој елеменат смрад, сумпор, прљавштина, распадање итд. Ја сам Дијаволос – опадач, ћаво. По идеји и назначењу свога бића ја сам анђео, који се удаљио од идеје и значења ове речи, dakле пали анђео (III Цар. 22:21), припадам духовном свету као личност, али по етичким својствима противан сам добним анђелима.

Ја сам непријатељ у апсолутном смислу ове речи, тј. са свих могућих тачака гледишта, непријатељ Бога, Божијих планова и дела, тј. људи и њихова спасења.

Био сам анђео, а сада сам пали анђео, а пао сам због зависти, гордости и дрског бунта против Бога и истине и тако постао зао

дух, демон, узрок зла и греха, кушач људи на зло, клеветник и тужилац људи пред Богом дан и ноћ, оптужилац целог човечанства пред Богом (Откр. 12:10).

Пре свога пада ја сам био печат савршенства, пуноћа мудрости и венац – круна лепоте. Ја сам био у Едему, врту Божјем... ја сам био помазани Херувим..., ја сам био савршен у својим путевима од дана мого створења, док се не нађе у мени безакоње (Јез. 28:12-15).

Ја сам био дивна јутарња звезда неба, син сунчане зраке, а када сам падао са неба, најдоњи ад (šeol) је ради мене задрхтао да би се отворио и срео ме да уђем (Ис. 14:12). Од тада су елементи мого пребивања: огањ и тама. Ја сам пре пада и збацивања са неба у небеским сферама гледао небеску војску, Серафиме, гледао сам слуге и хвалбенике Божје близу престола Божјег, како Богу поју песме хвале и извршавају заповести Божје у вези са људима, закривљујући са по два пара крила лице, тело и ноге, као неком оградом и стеном пред задивљујућим величанством Божјим, ужасавајући се од блеска муња које излазе из престола Божјег.

Ја сам пре пада и збацивања са неба, слушао химну Серафима:

„Свети је, свети, свети Господ Саваоат,

Небо и Земља су пуни славе Његове“,

која се громогласно орила по небу и земљи, по целом Космосу, а Серафимима су се пријуривале и јутарње звезде (Јов. 38:7), и заједно су хвалили и прослављали Бога. То је најслађа и најкладнија химна – песма, јер потиче из огњених уста најчистијих духова који опевају Створитеља.

Када би човек у телу могао чути ову песму Серафима и звезда, душа би му толико била обузета усхићењем, да би тренутно оставила тело и узлетела ка онима који је поју, ка извору узвишене песме и музике. Свега тога сам био лишен због бунта против Бога.

Ову песму Серафима и звезда слушаће блажени праведници после смрти на небу и њихове душе уживаће у њој.

Мени се чини неправда што се сва кривица за зло код људи баца на мене. Јесте, ја, надземаљска сила непријатељска Богу и људима, ја сам узрочник зла, али нисам извршилац. **Извршилац је човек**, а не ја: Да ли људи могу указати макар само на један злочин, од најмањег до највећег, тј. убиства да сам га ја учинио? Да ли су код икојег

злочина нађени отисци мојих прстију? За сваки злочин имам одличан алиби. Да ли ја имам лабораторије у којима се израђује нож, револвер, пушка, бомба, уже за дављење, вешала, гильотина итд? Не, ништа од тога ја не израђујем и немам. То све име: **човек**. Моја лабораторија је пустиња без справа и фабрика, без машина и алата, без живота, травке и капи воде, само голо камење. Ту ја смишљам у миру, самоћи и тишини. Из пустиње ја сам суфлер злих мисли, а глумци на позорници човечанства су људи.

Ја сам само еминенција иза сваког зла и злочина, само суфлер – шаптач и ништа више, а људи су извршиоци зла. Ја нисам крив што људи слушају мој шапат, јер они га могу примити или одбити. Ако га не приме, ја немам

ДУХОВНИ ОТАЦ МНОГИХ ГЕНЕРАЦИЈА

Протојереј професор Др Лазар Мирковић, рођен је 4. јула 1885, у Пивницама (Бачка), а умро је 23. априла 1968. у Сремским Карловцима. Опраштајући се од професора Мирковића, као његов ђак из Карловачке богословије и са Богословског факултета, патријарх српски Герман је рекао: „Протојереј професор Др Лазар Мирковић, јесте духовни отац многих генерација, које ће му бити захвалне за све оно што су од њега научиле“.

У некролозима поводом његове смрти, истицано је, изгледа с правом, да ће се тешко наћи квалификувана личност која ће дати меродавну оцену његовог снажног и трајног опуса из области литературике, историје уметности, наше националне и црквене историје, на проучавању црквених ствари, иконографије, на описивању богослужбених текстова или на превођењу старих српских биографија, дела које време не превазилази.

санкције, али ипак сам зато „Кнез овог света“ (Јов. 12:31), јер владам светом који је у мојој власти (I Јов. 9:19) и људима, зато што им је примамљива моја помпа диаболи (Сатанин сјај срачунат на спољни ефекат, на задовољење сујете на саблазан и грех). Санкције за свако зло долазе од Исуса Назарећанина.

(...)

Пошто сам био на небеским висинама, то знам све небеске ствари, знам шта је добро и истина, знам одлуке Божје о спасењу људи, знам Сина Божијег посланог на земљу да људе научи истини, да их избави од зла и пропasti, знам учење Исуса Назарећанина; све знам и зато да бих се могао и знао борити против Бога и Исуса Назарећанина, јер сам ја њихов непријатељ.

Ја сам челник злих анђела, злих духова, демона, ја мучим људе и лукаво заводим да их увалим у грех и кривицу, оптужим и изазовем казну против њих (Откр. 12:10: „Јер се збаци тужитељ браће наше који их оптуживаше пред Богом нашим дан и ноћ“). Ја сам отац лажи и непријатељ истине, ја грешим од почетка, жедан крви (I Јов. 3:8), ја сам човекобица од почетка и не стојим у истини, ја сам лажа и отац лажи (Јов. 8:44), ја идем као лав и ричем, тражећи кога да пројдерем. Грешници су моја деца, а ја њихов отац. Који твори грех од мене је, јер ја грешим од почетка. Ја наговарам вернике Исуса Назарећанина да се оделе од Бога, вечне истине као што сам то ја учинио, да се противе мисли и вољи Божјој.

Зато се јавио Син Божји да разори моја ђаволска дела (I Јов. 3:8).

(...)

Данас зло постоји у целом свету, али узрок зла није човек, јер када би то био, није било потребно стварати га и не би требало да постоји. Зло не може висити у ваздуху, но мора бити везано за свој извор, а то сам ја, Сатана. Ја dakле постојим. По

свим законима логике ја могу доказати да постојим. Где год је зло (скала зла је бескрајна), иза њега стојим ја. Али пошто у свету и човеку постоји добро и истина, то једно поред другог не може индиферентно постојати, но мора постојати борба између њих. Ова борба између добра и зла одвија се у животу свакога човека и у целом свету.

Ако нема мене, Сатане, извора зла, ако нема Бога, извора добра, онда у свету остаје само човек, тај „мали бог овога света“, који треба да замени нас, Бога и Сатану. Пошто је то немогуће, јер логично човек не може у себи спојити савршено добро и савршено зло, Бога и Сатану, то морају постојати узрочници зла и добра ван човека, то мора постојати Бог и Сатана.

Ко пориче Бога, осуђен је да се целога века бори против њега, зато што постоји; ко пориче мене, Сатану, осуђен је да се бори са мном, зато што постојим.

Ко верује у Исуса Назарећанина присиљен је да се уз њега бори против мене.

Ко мени, Сатани, преда душу, присиљен је да се уз мене бори против Исуса Назарећанина.

Између Бога и Сатане, између добра и зла, креће се цео живот човеков. У томе интервалу нема неутралног појаса, но само оштре граничне линије. Цео век човеков је борба између мене и Исуса Назарећанина, хтео то човек или не, био он тога свестан или не. То је његова судба. Ова борба се води у свим областима човечје делатности: мишљења, говора и рада.

Борба против Бога има разне видове: порицање Бога, исмењавање светиње и оних који верују, псовка, роптање, борба против поретка и реда међу људима, за анархију, борба свих против свији.

У борби против мене, Сатане, најопасније оружје је учење Исуса Назарећанина, који може да победи сва зла овога света; а нарочито је делотворна његова љубав.

РАДОСЛАВ ГРУЈИЋ - ОЧЕВИДАЦ ПРОПАСТИ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У АПРИЛСКОМ БОМБАРДОВАЊУ 1941. ГОДИНЕ

Комисија Министарства просвете за утврђивање узрока пропасти Народне библиотеке у бомбардовању Београда 1941, упутила је, 29. септембра 1941. године, позивprotoјереју др Радославу М. Грујићу, који је на почетку рата био професор Историје Српске цркве на Православном богословском факултету Београдског универзитета и управник Црквеног музеја, „да као очевидац тог пожара писмено изнесе све што је том приликом доживео и запазио“.

Професор Грујић већ 30. септембра упућује Извештај, који у Архиву Србије носи ознаку МПс, XLVI-262, 1941. У потресном сведочењу је написано:

Чим је 6. априла о. г., ујутро отпочело бомбардовање Београда, напустио сам свој стан и отрао у Музеј Српске Цркве, који је смештен у бившем Музеју Кнеза Павла, (Богојављенска 8). Ту су, поред осталих драгоцености, налазиле се и хрисовуље наших средњовековних краљева и царева (Милутина, Дечанског и Душана), руских царева, великих кнезева и патријарха, молдавских и влаш-ких господара, разни берати турских султана за српске патријархе, синђелије пећких патријараха, и карловачких архиепископа, све главније привилегије, дате од аустријских царева и мађарских краљева, српском народу под њиховом политичком влашћу, као и многе старе рукописне књиге и инкунабуле првих српских штампарија и т. д.

Све је било спремно у специјалним кутијама и сандуцима, тако да се за случај опасности може што лакше склонити на бе-запасније место.

Поред тих драгоцености наше националне прошлости ос-тао сам и дању и ноћу, с једним служитељем, за цело време бомбардовања, 6 и 7 априла, као и још десетак дана после тога – све до доласка немачке војске у Београд.

За време једног од најжеш-ћих бомбардовања, шестог априла око 4 сата после подне, осе-тио сам у свом склоништу, у под-руму Музејске зграде, необично јак тресак и у исто време потрес целе зграде нада мном, те сам одмах излетео напоље. Ту сам с фронталне стране, опазио једну упаљену бомбу, где се распра-ва на стази пред самом зградом. Одмах сам прискочио њој и за-сую је песком и шљунком са ста-зе као и почупаном травом из сквера поред ње.

Како је одмах по том наишао нов талас бомбардовања, морао сам се повући у склониште, а када сам поново изашао, видео сам да је ватра упаљене бомбе, коју сам засую песком утуљена, али да неколико метара од ње, код саме спољашње ограде баште у којој се налази зграда Црквеног музеја лежи, куршу-мима митральеза изрешетан, ве-лики бомбни шаржер и око њега избројао сам 20 упаљивих бом-би, од којих, на срећу, ниједна није била упаљена (те су бомбе доцније прегледале немачке во-

јне власти, забележиле њихове бројеве, и као безопасне оставиле их у Музеју). Врло је вероватно, да је у исто време, као и у башту Музеја пала упаљива бомба и на Народну библиотеку, која се налазила скоро у непосредном залеђу Црквеног музеја на Косанчићевом венцу бр. 12. Ово претпостављам стога, што се ускоро пошто се спустио сутон, опазила прво зажареност неба од стране Косанчићева венца, затим је све већи пламен који се целе ноћи све више разбуктавао и врло високо ди-зао, сваки час повијан ветром према Музеју и језиво осветљавао цео крај око муге склоништа. Како је снага огња, међу варни-цама, високо дизала и многе упа-љене листове и разбацивала их по башти Музеја, уверен сам био да гори неко складиште папира или књига. Али сам целе ноћи тешко се још мишљењем да то није Народна библиотека него складиште Графичког одељења Државне штампарије, које лежи на Косанчићевом венцу бр. 19, мало укосо према бившој Народ-ној библиотеци.

Целу ту ноћ пробдио сам више у близини шта гори и од опас-ности од огромног разбешњелог огња у непосредној близини муге Музеја, него од бомбардовања; а ујутру одмах, чим су мало изгу-били се тешки звуци бомбардера и штука, провукао сам се до Ко-санчићева венца да се осве-доочим шта гори, морен непрес-тано тешком слутњом да ипак можда огањ није захватио На-

родну библиотеку, која крије не- надокнадиво благо нашег духовног живота у прошлости.

И готово као окамењен стао сам, кад сам угледао да не гори Графичко одељење Државне штампарије, него баш Народна библиотека. - То су ми били најтежи тренутци које сам преживео за време целог бомбардовања Београда. - У моменту када сам ја дошао пред библиотеку,

Полетео сам к њима с молбом: помозите ми браћо да нађемо ватрогасце да спасавамо велико народно благо, које је у пламену. Сва тројица су пошла за часак према мени и упитала ме: где је и какво благо? А када сам им рекао да је то народна библиотека ту у непосредној близини, вође патроле стравично је дрекнуо: теби је до књижурина, а не видиш толике мртве овде. Тада је и

учини нову несрећу и мени довикнули да му бежим с очију. Тада сам се уклонио; а у исто време налетео је нови талас бомбардера и натерао нас све да потражимо склониште...

Доцније сам, између таласа бомбардовања, поново пошао по пустим улицама да сам потражим ватрогасце, али оно неколико људи које сам сретао да беже, све до Теразија и до Јованове пијаце, од куће до куће, није умело да ми каже где бих могао наћи ватрогасце.... и ја сам изнемогао, с тешким болом, морао да се вратим у своје склониште у Црквеном музеју, пошто сам и умом и срцем и душом у себи фотографисао сав ужас првих дана наше нове страшне трагедије.

Те ноћи нови огањ је распламсао у остацима библиотеке, подишао је и у сутерен предњег дела и горео је целу ноћ, а сутрадан (трећи дан, када сам дошао на зариште) већ је све изгорело било и видела се само велика пламена жара од свега народног духовног блага скупљеног и чуваног у Народној библиотеци више од једног века.

То је, углавном, све што знам о пожару Народне библиотеке.

Професор Р. М. Грујић био је члан Комисије за процену вредности уништених збирки Народне библиотеке у Београду, заједно са Драг. Костићем, професором Војне Академије у пензији и Ђорђем Сп. Радојчићем, в. д. управника Народне библиотеке. Извештај Министарству просвете Комисија је доставила 16. јануара 1942. Овај документ, који садржи врло прецизан списак старих рукописа, писама знаменитих људи, инкунабула, књига, новина, слика и карата, изгорелих у бомбардовању 6. априла, у Архиву Србије носи ознаку МПс, XLVI, 263, 1941.

Н. Јованчевић

Др Радослав Грујић и краљ Александар шетају кроз Куршумли-Хан у Скопљу

огањ је већ био уништио цео задњи део библиотеке - према задарској улици, па се спустио и у подруме под тим делом, али још није продро у сутерен предњег дела. Како сам знао, да се рукописи, и инкунабули и стара архива, дакле све оно наше народно благо које се не може надокнадити, налазило на спрату предњег дела, то сам готово избезумљен од бола потрчао према Варош-капији кога нашао да ми помогне наћи ватрогасце да би се спасло што се још спасти могло...

На Варош-капији, између кућа бр. 1 и 2 на моју тренутну велику радост, опазио сам 3 жандарма где нешто проматрају.

мене језа прошла, јер када сам се обазрео угледао сам 8 страшно унакажених људских лешева (међу којима је био и леш једног жандарма), а нешто даље убијеног коња и вола.

Ипак сам се убрзо прибрао и поново покушао да их задобијем за спасавање Народне библиотеке. Рекао сам им: да мртвима не можемо ништа више помоћи, али бисмо могли спасити бар један део наше драгоцене Народне библиотеке. Али на моје велико запрепашћење вођ патроле побеснео је као звер, скинуо пушку с рамена и потегао према мени, уз најгоре псовке. Друга два жандарма задржали су свога друга да избезумљен не

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 3. АВГУСТА ДО 31. ДЕЦЕМБРА 1998. ГОДИНЕ

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава извелео је:

- ❖ 3. августа посетити Радничку колонију и Бресницу у Крагујевцу, а такође и Илићево, у циљу разгледања локција за нове храмове;
- ❖ 4. августа присуствовати јутрењу у Старој јагодинској цркви и посетити место на коме ће се подићи нови храм Покрова Пресвете Богородице; посетити дечји камп „Јошаница“ у манастиру Јошаници;
- ❖ 7. августа примити Њ. П. епископа бачког Г. Др Иринеја;
- ❖ 9. августа служити парастос монахињи Јелисавети у манастиру Никольу;
- ❖ 10. августа посетити истурено одељење Богословије Светога Саве у Грошници;
- ❖ 13. августа посетити манастир Јошаницу;
- ❖ 14. августа одржати састанак са старешинама крагујевачких храмова;
- ❖ 15. августа осветити крст у Крагујевцу, на тргу „Мала Вага“;
- ❖ 16. августа служити на Оplenцу парастос блажене успомене краљу Петру Првом;
- ❖ 17-18. августа учествовати у Крагујевцу у раду Комисије за реформу црквеног школства Српске православне цркве;
- ❖ 18. августа присуствовати бденију у Саборној цркви које је служио Њ. П. епископ браничевски Г. Др Игњатије;
- ❖ На Преображење служити литургију у Саборној цркви;
- ❖ 20. августа посетити Палилулско гробље у Крагујевцу; одржати састанак са наставничким особљем Богословије у Грошници;
- ❖ 21. августа посетити манастире Тресије и Павловац;
- ❖ 24. августа посетити храмове у Аранђеловцу и Буковику, а такође и градилиште храма у Граашима;
- ❖ 25. августа служити опело Милораду Радојевићу у Мирошачима; Посетити храм у Јунковцу;
- ❖ 27. августа служити помен блажене успомене патријарху српском Герману поводом го-дишњице смрти; служити бденије у Саборној цркви;
- ❖ На Велику Госпојину служити литургију у Светоуспенском саборном храму; пререзати славски колач у Светоуспенском храму у Влакчи;
- ❖ 29. августа служити литургију и осветити проширенi храм Преподобног Романа Српског у Рековцу;
- ❖ 30. августа осветити темељ новог храма Рођења Христова у Рашевици;
- ❖ 1. септембра служити Призывање Светог Духа у Грошници поводом почетка школске године Богословије;
- ❖ 3. септембра посетити градилиште Дома Светог Јована Крститеља и храма Св. великомученика Димитрија у Крагујевцу;
- ❖ 6. септембра учествовати у литургији и приповедати у манастиру Каленићу; крстити Михаила Голића у Доњим Комарицама;
- ❖ 8. септембра посетити манастир Вольавчу;
- ❖ 9. септембра Примити Њ. П. епископа осечкопольског и барањског Г. Лукијана;
- ❖ 10. септембра посетити манастир Каленић;
- ❖ На Усековање служити литургију у Орашју; посетити храмове у Белушићу и Стару цркву у Крагујевцу;
- ❖ 12. септембра посетити манастире Дивостин и Драчу, а такође и храм Светог Саве у Крагујевцу;
- ❖ 13. септембра осветити обновљени храм Успенија Пресвете Богородице у Лужницама и служити литургију; крстити Милана Жујевића у Црквинама;
- ❖ 14. септембра служити литургију у манастиру Тресијама;
- ❖ 15. септембра учествовати у раду међународног скупа у САНУ посвећеног Српском народном покрету 1848/9. године; посетити манастир Павловац; примити Њ. П. епископа славонског Г. Лукијана;
- ❖ 17. септембра посетити Њ. П. епископа сремског Г. Василија; учествовати у раду међународног скупа САНУ посвећеног Српском народном покрету у Сремским Карловцима и прочитати своје саопштење;
- ❖ 18. септембра посетити оболелог јереја Милорада Тимотијевића на КБЦ у Крагујевцу;
- ❖ 19. септембра осветити темељ новог храма Св. пророка Илије у Граашима;
- ❖ 20. септембра служити литургију у Врденовцу; служити бденије у Саборној цркви;
- ❖ На Малу Госпојину служити литургију у Тополи и осветити нови парохијски центар; осветити нови иконостас у храму Рождества Пресвете Богородице у Ђурђеву; посетити храм Св. велико-

- мученика Георгија у Вишевцу; посетити храм Св. апостола Марка, у изградњи, у Вучићу;
- ❖ 23. септембра учествовати у раду годишње скупштине „Привредника“ у Новом Саду;
 - ❖ 24. септембра посетити храмове Св. Симеона и Саве у Кусатку и Преподобне матере Параскеве, у изградњи, и осветити темељ парохијског центра при храму Преображења Господњег у Смедеревској Паланци;
 - ❖ 26. септембра посетити храм Св. Јована Крститеља, у изградњи, у Јовановцу, крај Крагујевца; посетити оболелог др Димитрија Ђурђевића на КБЦ у Крагујевцу; служити бденије у Саборној цркви;
 - ❖ На Крстовдан служити литургију у Саборној цркви;
 - ❖ 29. септембра посетити Богословију у Грошици;
 - ❖ 30. септембра служити опело монахињи Ангелини у манастиру Тресијама; служити помен на гробу монахиње Јелисавете у манастиру Никољу;
 - ❖ 4. октобра присуствовати бденију у Саборној цркви у Темишвару;
 - ❖ 5. октобра служити литургију, заједно са Њ. П. епископом славонским Г. Лукијаном, администратором Епархије темишварске, у Саборној цркви у Темишвару;
 - ❖ 7. октобра посетити храмове у изградњи: Св. Саве, Св. Петке и Тројеручице у Крагујевцу, Вазнесења Господњег у Ђуриселу, Силаска Св. Духа у Корићанима–Крагујевац, Св. Никодима, архиепископа српског, у Америћу, и Св. великомученика Георгија у Рабровцу;
 - ❖ 9. октобра служити литургију и паастос блажене памјати краљу Александру на Опленцу; служити опело монахињи Агатији у манастиру Драчи, заједно са Њ. П. епископом славонским Г. Лукијаном;
 - ❖ 10. октобра примити др Димитрија Големовића, професора Факултета музичких уметности у Београду; примити 25 питомаца друштва „Привредник“ из Новог Сада;
 - ❖ 11. октобра служити литургију у Световазнесенском храму у Сопоту и рукоположити ђакона Драгана Симоновића у чин презвитера;
 - ❖ 12. октобра примити Њ. П. епископа бачког Г. Др Иринеја;
 - ❖ На празник Покрова Пресвете Богородице служити литургију у манастиру Ралетинцу; примити Њ. П. епископа славонског Г. Лукијана;
 - ❖ 16. октобра посетити манастире Вольавчу, Петковицу и Никоље на Руднику;
 - ❖ 17. октобра примити монаха Митрофана, сабрата манастира Хиландара, г. Верољуба Сте-

- вановића, градоначелника Крагујевца и г. др Ненада Ђурђевића, председника Српске православне црквене општине у Крагујевцу;
- ❖ 18. октобра осветити нови храм Св. пророка Илије у Трнави, заједно са Њ. П. епископима: славонским Г. Лукијаном и горњокарловачким Г. Никанором, и служити литургију у новоосвећеном храму;
 - ❖ 19. октобра присуствовати отварању Симпозијума поводом 800-годишњице манастира Хиландара у САНУ у Београду;
 - ❖ 20. октобра саопштити свој реферат на поменутом Симпозијуму на тему: „Брига и стање Српске православне цркве о подмлатку манастира Хиландара од 1920. до 1990. године“;
 - ❖ 21. октобра служити паастос у Шумарицама; учествовати на опелу инг. Николе Николића у Брњици;
 - ❖ 22. октобра председавати научном скупу у манастиру Каленићу у вези са издавањем зборника о источном монаштву и са учесницима посетити манастир Ралетинац;
 - ❖ 23. октобра служити у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу заупокојену литургију и помен блажене успомене епископу шумадијском Валеријану, поводом годишњице његовог упокојења;
 - ❖ 25. октобра служити литургију у манастиру Дивостиину; осветити темељ новог храма Преподобне матере Параскеве у Крагујевцу–Виноградима;
 - ❖ 26. октобра Осветити темељ новог парохијског центра у Јунковцу–Колубара;
 - ❖ На празник Преподобне матере Параскеве служити литургију у манастиру Грнчарици;
 - ❖ 29. октобра посетити Њ. П. епископа зворничко-тузланског Г. Василија у Бијељини; учествовати у раду научног скупа на тему „Српски духовни простор“ у Бијељини;
 - ❖ 31. октобра крстити у манастиру Благовештење Марију Стефановић; учествовати у дочеку иконе Тројеручице у Саборној цркви у Крагујевцу и читати Акатист;
 - ❖ 1. новембра служити литургију у Саборној цркви и рукоположити у чин ђакона апсолвента Технолошког факултета Драгана Брашанца; венчати у Саборној цркви Дејана Обрадовића, дипломраног теолога; крстити у Саборној цркви Михаила Руменића;
 - ❖ 7. новембра служити општи паастос у Саборној цркви;
 - ❖ 9-11. новембра учествовати у раду Св. арх. сабора у Београду;
 - ❖ 12. новембра примити епископа славонског Г. Лукијана;

- ❖ 14. новембра пререзати славски колач крагујевачким лекарима; примити Њ. В. митрополита средњезападноамеричког Г. Христофора;
- ❖ 15. новембра посетити Њ. П. епископа браничевског Г. Др Игњатија у Пожаревцу;
- ❖ 16. новембра, на Ђурђиц, служити литургију у Вишевцу;
- ❖ 19. новембра посетити манастир Никоље на Руднику;
- ❖ 20. новембра служити бденије у Саборној цркви;
- ❖ 21. новембра, на Св. арх. Михаила; служити литургију у Саборној цркви и рукоположити у чин јакона Дејана Обрадовића, дипломираног теолога;
- ❖ 22. новембра служити литургију у Саборној цркви и рукоположити јакона Дејана Обрадовића у чин презвитера, а Владана Крстића свршеног богослова у чин јакона; примити Њ. П. епископа жичког Г. Стефана;
- ❖ 23. новембра служити литургију у Светоуспенском храму у Младеновцу и рукоположити јакона Владана Крстића у чин презвитера; учествовати у дочеку иконе Тројеручице у Младеновцу;
- ❖ 26-28. новембра учествовати у раду Просветне комисије Српске цркве у Пожаревцу;
- ❖ 29. новембра служити литургију у Саборној Светоуспенској цркви у Крагујевцу и руко-

- положити Рајка Стефановића, дипломираног теолога, у чин ѡакона;
- ❖ 1. децембра учествовати у промоцији Зборника САНУ посвећеног Светом Сави у сали Епархијског центра у Крагујевцу;
- ❖ 3. децембра служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;
- ❖ 4. децембра, на Ваведење, служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- ❖ 6. децембра присуствовати литургији у манастиру Грнчарици;
- ❖ 17. децембра учествовати на промоцији књиге проф. др Драгољуба Р. Живојиновића „Српска православна црква и нова власт 1944-1950“ у Епархијском центру у Крагујевцу;
- ❖ 18. децембра служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;
- ❖ 19. децембра, на Св. Николу, служити литургију у манастиру Грнчарици;
- ❖ 20. децембра служити литургију и полугодишњи парастос монахињи Јелисавети у манастиру Никољу на Руднику;
- ❖ 30. децембра учествовати у раду конференције архијерејских намесника Епархије шумадијске у Баточини;
- ❖ 31. децембра учествовати у промоцији књиге „Светилишта рудничког краја“ Борислава Челиковића.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава, благоизволео је у периоду од 28. јула до 1. децембра 1998. године:

ОСВЕТИТИ

- Нови храм Св. пророка Илије у Трнави, 18. октобра 1998.
- Проширен храм Преподобног Романа у Рековцу, 29. августа 1998.

- Обновљени храм Успенија Пресвете Богородице у Лужницама, 13. септембра 1998.

- Темељ новог храма Рођења Христовог у Рашевици, 30. августа 1998.

- Темељ новог храма Св. пророка Илије у Гарашима, 19. септембра 1998.

- Темељ новог храма Преподобне матере Параскеве у Крагујевцу-Виногради, 25. октобра 1998.

- Нови парохијски центар у Тополи, 21. септембра 1998.

- Нови иконостас у храму Рожђества Пресвете Богородице у Ђурђеву, 21. септембра 1998.

- Крст на тргу „Мала Вага“ у Крагујевцу, 15. августа 1998.

- Темељ новог парохијског центра у Смедеревској Паланци, 24. септембра 1998.

- Темељ новог парохијског центра у Јунковцу код Лазаревца, 26. октобра 1998.

РУКОПОЛОЖИТИ

- Небојшу Ракића, дипломираног теолога из Јагодине у чин ђакона 28. августа 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, а у чин презвитера, 29. августа 1998, у храму Преподобног Романа у Рековцу, Е. бр. 807/98.

- Драгана Симоновића, парохијског ђакона при храму Светог Саве у Крагујевцу у чин презвитера 11. октобра 1998. у Световазнесенском храму у Сопоту, Е. бр. 1026/98.

- Драгана Брашанца, апсолвента Теолошког факултета, из Пријепоља, у чин ђакона 1. новембра 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Е. бр. 1113/98.

- Дејана Обрадовића, дипломираног теолога из Крагујевца у чин ђакона 21. новембра 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, а у чин презвитера 22. новембра 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Е. бр. 1143/98.

- Владана Крстића, свршеног богослова из Тршића у чин ђакона 22. новембра 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, а у чин презвитера 23. новембра 1998. у Севоуспенском храму у Младеновцу, Е. бр. 1144/98.

- Рајка Стефановића, дипломираног теолога из Ивањице у чин ђакона 29. новембра 1998. у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Е. бр. 1151/98.

РУКОПРОИЗВЕСТИ У ЧИН ЧТЕЦА

- Владана Костадиновића, дипл. теолога из Крагујевца, Е. бр. 808/98.

- Милијана Борисављевића из Доње Трнаве, Е. бр. 1075/98.

- Слободана Радивојевића, свршеног богослова из Г. Трнаве, Е. бр. 1076/98.

- Слободана Савковића, уч. 2. раз. Богословије из Г. Трнаве, Е. бр. 1077/98.

- Небојшу Јаковљевића, уч. 2. раз. Богословије, Е. бр. 1085/98.

ОДЛИКОВАТИ

Чиномprotoјереја

- Протонамесника Милана Беговића, пр. пароха трнавског, Арх. намесништво опленачко, Е. бр. 1087/98.

ПОСТАВИТИ

- Јереја Александра Бороту за пр. пароха друге парохије при Старој цркви у Крагујевцу, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 1070/98.

- Јереја Драгана Симоновића за пр. пароха пете парохије при Старој цркви у Крагујевцу, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 1071/98.

- Ђакона Драгана Брашанца за парохијског ђакона при храму Светога Саве на Аеродрому, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 1122/98.

- Јереја Владана Крстића за пр. пароха баничиског, Арх. намесништво јасеничко, Е. бр. 1147/98.

- Ђакона Рајка Стефановића за парохијског ђакона при храму Рожђества Пресвете Богородице у Тополи, Арх. нам. опленачко, Е. бр. 1152/98.

- Јереја Дејана Милановића за привременог пароха великоиваначког, Арх. нам. младеновачко, Е. бр. 1154/98.

- Јереја Милана Малинића за привременог пароха драгобраћко-ђуриселског, Арх. нам. крагујевачко, Е. бр. 1162/98.

РАЗРЕШИТИ

- Синђела Филимона (Шкундића) даљег опслуживања парохије дивостинске, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 942/98.

- Протонамесника Милета Миловановића, пр. пароха придворичког, Арх. намесништво јасеничко, опслуживања парохије баничинске, Арх. намесништво јасеничко, Е. бр. 1146/98.

- Протонамесника Спасоја Јанковића, прив. пароха корићанског, Арх. нам. крагујевачко, дужности опслуживања парохије драгобраћко-ђуриселске, Арх. нам. крагујевачко, Е. бр. 1157/98.

ПРЕМЕСТИТИ ПО ПОТРЕБИ СЛУЖБЕ

- Јереја Драгана Нагулића, пр. пароха цветовачког, Арх. намесништво крагујевачко, за пр. пароха глголовачког, Арх. намесништво беличко, Е. бр. 732/98.

- Јереја Илију Јокића, пр. пароха белушићког, Арх. намесништво левачко, за пр. пароха цветојевачког, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 733/98.

- Протонамесника Спасоја Јанковића, пр. пароха ћуриселско-драгобрађанско, Архијерејско намесништво крагујевачко, за пр. пароха корићанског, Архијерејско намесништво крагујевачко, Е. бр. 1141/98.

ПРИЧИСЛИТИ

- Јереја Дејана Обрадовића братству храма Светог Саве на Аеродрому, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 1148/98.

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ

- Јереју Веселину Селенићу, пр. пароху секуричком, упражњену парохију белушићку, Арх. намесништво левачко, Е. бр. 734/98.

- Јереју Бобану Поповићу, пр. пароху шумаричком, упражњену манастирску парохију дивостинску, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 943/98.

- Протојереју Станисаву Митровићу, парохију рудовачку, Арх. намесништво колубарско-посавско, Е. бр. 1100/98.

- Протојереју Миловану Стевановићу упражњену парохију бадњевачку, Арх. намесништво крагујевачко Е. бр. 1101/98.

ПОДЕЛИТИ КАНОНСКИ ОТПУСТ

- Монахињама Митродори и Нимфодори (Мильковић) за Епархију браничевску, Е. бр. 1079/98.

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА

- Владана Крстића, свршеног богослова, из Епархије зворничко-тузланске, Е. бр. 1056/98.

- Рајка Стефановића, дипл. теолога, из Епархије жичке, Е. бр. 1069/98.

- Јереја Дејана Милановића, из Епархије нишке, Е. бр. 1153/98

- Јереја Милана Малинића, из Епархије осечко-польске и барањске, Е. бр. 1161/98.

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА СТУПАЊЕ У БРАК

- Владану Крстићу, свршеном богослову, из Тршића, са госпођицом Татјаном Митровић из Руменке, Е. бр. 1057/98.

- Дејану Обрадовићу, дипл. теологу, из Крагујевца, са госпођицом Маријом Домановић из Бошњана, Е. бр. 1086/98.

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

- Борису Влајићу из Аранђеловца, Е. бр. 772/98.

- Немањи Стефановићу из Аранђеловца, Е. бр. 773/98.

- Јереју Горану Ђерковићу, пр. пароху грбичком, Е. бр. 866/98.

- Владимиру Димићу из Барајева, Е. бр. 867/98.

- Ђакону Драгану Симоновићу, Е. бр. 868/98.

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА АКАДЕМИЈУ ЗА УМЕТНОСТ И КОНЗЕРВАЦИЈУ СПЦ

- Бојани Аћимовић, Е. бр. 1014/98.

ПЕНЗИОНИСАТИ

- Протојереја Јевту Сокића, пр. пароха другог крагујевачког при Старој цркви у Крагујевцу, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 771/98.

- Протојереја Милована Стевановића, пр. пароха бадњевачког, Арх. намесништво крагујевачко, Е. бр. 833/98.

- Протојереја Станисава Митровића, пр. пароха рудовачког, Арх. намесништво колубарско-посавско, Е. бр. 1099/98.

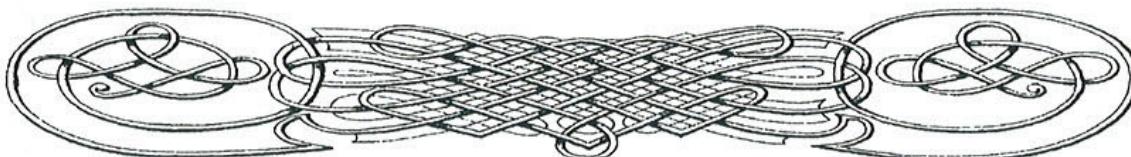
- Јереја Владимира Јовановића, пр. пароха великоиванчанско, Арх. нам. младеновачко, Е. бр. 1125/98.

- Протојереја Светомира Петровића, пр. пароха прве парохије при храму Св. кнеза Лазара у Крагујевцу, Арх. намесн. крагујевачко, Е. бр. 1136/98.

УПОКООЈИЛИ СЕ У ГОСПОДУ

- Монахиња Ангелина (Маричић), сестра манастира Тресција

- Монахиња Агатија (Бођанин), сестра манастира Драче

ПРОРОЧКЕ РЕЧИ ДМИТРИЈА МЕРЕШКОВСКОГ 1928. ГОДИНЕ

Београдска штампа је помно пратила 1928. године боравак у Београду, на Конгресу писаца, групе Руса-емиграната, међу којима је Дмитриј Сергејевич Мерешковски био најпознатији. Према „Политици“, говорећи о судбини расељених Руса, Мерешковски је рекао: „Коме се ми, руски емигранти, нисмо обраћали и то јавно – Лондону, Америци, г. Велсу, г. Ериоу... чак и папи. И нико ништа. И једино овде у Југославији нашли смо отворено срце и отворене уши... Ми нисмо из Русије побегли да спасемо своје животе, своју кожу. Ми смо имали осећање да су нас Руси послали из Русије овамо као своје представнике, да кажемо Европи шта се збива у Русији.“

(...) „Слободна руска реч коју би чула цела Европа била би за большевике страшнија од сваке војно-политичке интервенције. Та реч је досад угушивана глухоћом и непажњом Европе. Она, та руска реч, наишла је на одзив само овде код вас. И зато се ми надамо да те своје далекометне топове слободне руске речи, уперене на большевике у Русији, пласирајмо овде код вас.“

Без обзира што су Мерешковском говорили у Београду да у Југославији нема опасности од большевизма, он је упозоравао: „Ето, и односи Срба и Хрвата чине да има места узнемирености. То је болесна појава. Међутим, стоји ствар да је у организам Југославије уведен отров. Дакле, опасности од большевизма има и за вас, и зато у линији светске политике треба

да се служите историјским меријлом. Опасност од большевизма није питање једног политичког момента већ питање историје. Не желим да будем злоспутан пророк иако ми се у животу много пута десило да моја предсказања догађаји доцније оправдају. Али на основу мојих десетогодишњих посматрања европског духовног живота морам рећи да криза која је изазвала Први светски рат није решена. Европи прети други светски рат. Исто тако може се са математичком тачношћу тврдити да чим букне први пљамен међународног рата, он ће се претворити у грађански рат. Са истим уверењем може се тврдити да ће Југославија узети учешћа у решавању ове светске кризе.“

За „Политику“, Д. С. Мерешковски је коментарисао поздрав писцима, који је на банкету упутио епископ нишки Доситеј (Васић), потоњи митрополит загребачки: „Он је подсетио на велики завет Владимира Соловјова да је Славенство било и да ће бити носила Христове истине. Епископ Доситеј нам је напоменуо да дан ове славенске братске трпезе (мислио је на банкет) јесте предвечерје поновног подизања Крста Господњег. То славље има за славенски свет особит значај. Јер тамо у Русији извршена је таква хула Крста, каква није била никада за две хиљаде година хришћанства. Треба рећи да је сва Европа учествовала у тој хуци. Сви заједно, европски народи оба-

рали су Крст Христов. Соловјов је био пророк велике општесловенске идеје о остварењу Христове истине у земаљском животу човечанства. Кад би он сад живео и видео шта се све збива, рекао би овако као што вам ја кажем: Једино ослобођење Русије биће празник подизања Крста Господњег.“

„Политика“ сусрет са Мерешковским завршава преношењем његових речи о краљу Александру Карађорђевићу: „Посматрајући вашег Краља ја сам мислио – једноставност је најлепши украс свих земаљских величанстава.“

Н. Ј.

Каленић

Година XX
6/1998

Издавач – Српска православна епархија шумадијска

Излази шест пута годишње
Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник
Драгослав Степковић

Заменик главног и одговорног
уредника Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација
„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон – 034/ 332-642

Штампа – „Stillart“, Београд,
Алексе Дундића бр. 10

Тираж – 3.700 примерака

